

Gamarte

Aurkibidea

Udalerria: Gamarte

Sarrera

Gamarte Nafarroa Behereko udalerria da. Garazi eskualdean kokatzen da. Herri mugakideak: Larzabale-Arroze-Zibitze iparraldean; Ainhize-Monjolose ipar-mendebaldean; Ibarrola ekialdean; Lakarra mendebaldean; eta hegoaldean Duzunaritze-Sarasketa.

- **Biztanleak:** 123
- **Euskaldunak:** %64,76

Ahotsak.eus-eko datu orokorrak

- **Hizlariak:** 2

- Zintak: **5**
- Pasarteak: **66**
- Transkribatutakoak: **66**
- Audioak: **0**
- Bideoak: **66**

Proiektuak

- Agustin Mendizabalen fondoa
- Alex Artzelus Mujika

Hizlariak

Aña Bizkaitxipi (1936)

Gamarten sortu zen 1936an. Ama zuen bertakoa eta aita, berriz, Donaixtikoa. 4 ahizpatan zaharrena. Ameriketan bizi izandua. Laboraria izan da beti. Ezkondu ondorenetik Ahatsan bizi da. Bost seme-alaba izan zituen.

Erramun Negelua (1935)

Gamarten sortua 1935ean. Laboraria izan da bizi osoan eta egurra lantzea izan du zaletasunetako bat. Baina bere zaletasun nagusia kantatzea izan da. Gazterik hasi zen kantari eta urte askoan ibili da herririk herri bazterrak kantuz alaitzen. Lakarriko emazte batekin ezkondua.

Pasarteak gaika

Herri honetan landu eta transkribatu diren pasarteak, gaika antolatuta.

1. Familia eta harremanak

1.1. Gizonak eta emakumeak etxetik kanpo lanean

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-001/003
- **Iraupena**: 0:00:21. **Hasi**: 00:00:39. **Bukatu**: 00:01:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- **Laburpena**: Emakumeen eta gizonen lana etxetik kanpo nolakoa zen.

Transkripzioa

- Ordian oaiko mementotik arrun kanbio zen denbora hetan, eta janari presta, lehenik emaztiak kanpoan aritzen ziren lanian gizunekilan, denak, denak, gizonak bezala, dena eta eskulana zen eta taillia, ta xixpa ta arrestelia ta leatxunak eta...

1.2. Sukaldea nolakoa zen

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/004
- **Iraupena:** 0:00:26. **Hasi:** 00:01:00. **Bukatu:** 00:01:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura
- **Laburpena:** Lehenagoko sukaldea nolakoa zen.

Transkripzioa

- Hola, eta gero barnian berriz eta bon, gure etxean bazen furnegua eta bakizu e egurrezko kozinan itekoa bena bestenaz eta anitz gauza negian eta supazterrian iten zen, zopa're supazterrian iten zen, eta berriz eta kozinatzia're ba.
- Dena supazterrian.
- Dena supazterraikilan.
- Eta egurraikin berotu.
- Egurraikilan.

1.3. Sukaldeko tresneria

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/007
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:01:46. **Bukatu:** 00:02:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura
- **Laburpena:** Sukaldeko tresnak: furnegua, neskatoa eta burdin kaxola.

Transkripzioa

- Eta bazinutena holako txapaik edo... nola erran... supazter-supazterra edo...
- Guk supazterra, supazterra gindien.
- Bazinuten halako burdiña berotzen zena egurra sartu eta, halako txapa gisako bat.
- Non, ba, hura ez, hura kozinakoa zen bakarrik.
- Hori ere bai?
- Hori kozina, konzinain egiteko e, zopa iten gindien ta labiak eta baziren han.
- Nola deitzen zinutena hori?
- Furnegua.
- A furnegua!
- Ba ba.
- Ta gero aipatu duxu hor eta neskatoa, nola...
- A neskatoa, ordian eta kozinan iteko, supazterrian iteko, bazuxun eta zer bat duxu, grilla bat bezala, largi-largia, eta gero bazixin gider bat eta hura laratzatik dilindan ezartzen zuxun.
- soixu.
- Eta gero ordian haren gaiñian zartaña finkatzen zuxun berdin, eta gero hartan kozinatzen zuxun, edo eta zera, gero bazuxun burdin kasola re ba,

ezartzen ahal zuxun han.

- Burdin kaxola deitzen zinuten hori eta ezartzen zena?

- Burdin bat eta neskatoain gaiñen finkatzen zuxun burdin kasola hura.

1.4. Telebistaren kaltea

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-002/003
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:01:34. **Bukatu:** 00:02:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
Kultura » Aisia » Hedabideak » Telebista
Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Kultur
transmisioa
- **Laburpena:** Telebistak izugarritzko kaltea ekarri du istorioen
transmisioan eta familiako harremanetan

Transkripzioa

- Gero telebista jin zelarik horiek guziak fini. - Gero fini eta etxen eleka artzia finitu. - Ba, telebistak hori dena hautsi. -Telebistak denak moztu tu. Ordian nik errain dut, gure etxen telebistak [...] berantian ezarria dugu, hiruetan hogoita zazpian. - Ba. - Eta hemen eta ez baitzen eta zera, telebista ez gindien ezartzen ahal. Gero ezarri zuten antena bat hor gaiñ hortan. - Ba. - Irigaialden eta ordian arribatu ginen egitera, benan haatik jateko tenoretan telebista beti hila, eh! - Beti. - Beti. - Ba. - Ba lehenago, ta ba orai ere. - Behar duxu ikasi... - Ba! - Tele eta mahaian jartzen girelarik, nik laket... guk laket dugu mahaian elgarrekilan mintza edo... eta orai ni bakarrik niz etxean benan nihaurendako're ez dut eguerditan telebista piztuko. Nik janen dut, goxoki janen dut eta kanpoari so egonen niz edo leihok zabaldurik eta xorien kantu beha edo ixtorio. - Edo leitu. - Ez, jateko denboran jan. - Jateko denboran ba... - Eta gero hola, zerak lanak egin eta gero telebistari behatuko dut, ta leitzen ariko ta hola.

1.5. Bigarren ezkontzak

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-002/018
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:23:23. **Bukatu:** 00:24:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak
- **Laburpena:** Ez zen gizartean bigarren aldiz ezkontzea ongi ikusten. Hori dela eta desorduetan egiten ziren eztei ospakizunak. Denbora bortitzak ziren.

Transkripzioa

- Eta gero ordian denbora hetan ene ohoitian, ene ohoitian oraino, eta bon, egiten zitxun eta zerak ere, galarrotsak ere, orai konparazione eta presuna

batek laguna galdia.

- Ba.

- Eta arraezkontzen zelarik, berriz esposatzen baldin bazen, bon esposatuko zuxun eta gauaz edo goizian goizik, goizeko bost orenetan edo hola, bena ordian eta hortan ere, edo gazteer eta behar zixien, gizonak pagatzen zixin apaidu bat, eta hura ez baldin bazuten egiten eta beren eta egiten zixin eta joareekilan eta zer egiten, ahalgea bezala emaiten.

- Hori...

- Ah non, "c'est"... behar dixi erran denbora bortitza zela.

- Bere alde onak eta bere alde gaxtoak.

- Ba, ba, ba.

- Dena bezala.

- Ba, bazuxun eta usai batzu ez zirenak badakixu.

2. Ohiturak eta bizimodua

2.1. Ohea berotzeko zer?

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/006
- **Iraupena:** 0:00:12. **Hasi:** 00:01:34. **Bukatu:** 00:01:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua
- **Laburpena:** Ohea berotzeko erabiltzen zutena.

Transkripzioa

- Gero etxen eta berotzeko, oherat joaiten ginelaik eta berotzeko, iten ginien eta brikak, brika batzu berotzen gintien supazterrian eta hek oiha baten gaiñian emaiten gintien zangoen berotzeko.

2.2. Mestura nola egiten zen

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/008
- **Iraupena:** 0:00:49. **Hasi:** 00:02:42. **Bukatu:** 00:03:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura
- **Laburpena:** Arto irina ogi pixka batekin eta altxagarriarekin nahastu ostein, ontzi baten sartu, hau gaiztainondo orriz estali eta labea sartzen zen.

Transkripzioa

- Eta gero ene haurrian, ogia're iten zuxun etxean.
- Ohia?
- Ogia ba.
- A ogia, ogia ta mestura ta, taloak...
- Mestura zerri deitzen dakoxu?

- Ordian mestura eta artoaikilan egiten zuxun ogia bezala, eta zer bat, eta gero hura iten zuxun lehenik eta ogia estekatu eta pausatzerazuzten zuxun eta gero taloa eta esteka [bazerrate] poxiño batekila, altxagarri hartia puxiño batekila iten zuxun arto irina ixtekatzen eta gero arto irina ezartzen zuxun kasola zahar batzutan. Biltzen gintxin eta lehenik oihamian gaztain hostoak eta gaztain hostoekila eta tapizatzen gintxin untzi hek, hain barnian ezartzen mestura eta gero hek labian erratzen zitxun, ogia ta horiek.

- jaja, soizu.

2.3. Tomate saltsa nola egiten zen

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/009
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:03:31. **Bukatu:** 00:04:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura
- **Laburpena:** Tomate zatiak, olio eta piperrarekin nahastuta poto batean sartu eta gero horiek gauez labean sartuta bakarrik egiten zen.

Transkripzioa

- Eta geo sasoiñian, sasoiñian eta iten ginixin tomatia iten zirelarik berriz, tomatia frango iten baitzen etxeetan, ordian tomatia berriz iten ginixin eta bildu, xuritu, xehatu, botiletan ezarri, olio xorta bat ezarri eta, bíper puxka bat, buxuna ezarri, hura estekatu, eta gero berriz hura ere holako taula baten gaiñian ba zu... eta alde, bi aldeetarik bazitxun eta alanbre batzu eta ezarriak, ordian botilla hek alanbriaikila eta estekatiak zitxun eta ogia goizian ina zelaik, ordian ogiak atera eta gero labiak baitziten aho batzu airia kurritzeko, hek tapatzen zitxun eta gero ezartzen gintxin berdin hogoita hamar pinta eta tomate edo , hek labian sartzen gintxin eta hek gauaz berak [zerlitzatzen] zitxun.

- Soizu.

- Labeko bero hartan.

- To.

- Hori're iten zuxun denboran.

2.4. Ogia nola egiten zen

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/010
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:04:23. **Bukatu:** 00:06:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura
- **Laburpena:** Ogi aska erabiltzen zuten. Ogiak ohean sartzen ziren altxa zitezen. Ogi egiterakoan, puska bat aparte zuten zen, eta hura erabiltzen zen hurrengo ogia egiterakoan altxagarritzat. 13-14 urte

zituenera arte egin dute ogia etxean, handik aurrera okinak garia erosten hasi zitzaizkien.

Transkripzioa

- Eta zer gehio bazuxun?
- Eta gero...
- Oraska sukaldian bazinutena ziek ?
- Zer nahi duxu?
- Ogiaren iteko halako aska bat...
- Ba!
- Ogiaren iteko, hori nola deitzen duxu?
- Ogi aska, ba, hartan estekatzen zuxun. Ta gero eta ogiak estekatu, ezartzen zuxun, eta haiendako bazuxun oihal espresa, haien barnian ezartzen zitxun eta gero denboran oha... ohe... ohi... ohia in barneat emaiten zuxun. Ohian bakixu? jendiak...
- Ba
- Ohia berotia baitzuten.
- Ah!
- Eta gero ogiak altxatzeko behar baitzien berotasuna, negian eta ohian ezartzen zitxun estalgiekilaneta berotasun hartan hant zadin.
- A bai eh? Eta ogia in iteko...
- Eta gero,
- Iziaten zen legamia edo nola deitzen zinutena? Altxagarria?
- Altxaarria ba, ordian altxarria, altxaarri hua re oai [...] ibiltzen duxu, denborian ez zuxun [...] ibiltzen, denboran, egun konpazione ogia iten bazen, hartarik, ogi eta pasta puxka bat begiratzten zuxun bola batian, eta hura ondoko zortzian, ondoko zortzian, hari axala ken ta han zen eta matoñua iten zuxun ogi eta irinaikilan ta huraikilan ixtekatzen, ta hura, konpazione eta ibiakoitzaikin ogia iten bazen, ostiralaikilan eta hura ezartzen zuxun untzi batetan eta hura bihamuneko harrotuik jartzen zuxun, eta bihamunian ogia iten zelarik, ogia in pasta hari hura ezartzen zuxun, altxaarria.
- Aha, ados!
- Ordian denak eta etxeko gauzekilan iten zuxun, ez xinen eta ez xinen kanporat joaiten gauzen txeka, non.
- Untsa orroitzen xira hortaz ere!
- A ba ba ba!
- Eta ainitz inikoa zira?
- Eta ni ogia, hartako doia bon eta hamahiru hamalau urte nintielarik ere ogia inik izan da gure etxean.
- Bai e?
- Ba ba ba ba!
- Eta noiz utzi zuxun hori?
- Gero hasi zuxun eta bullanderak hasi zitxun eta ogi bihia etxetik hartu ta zaku bat ogia indako hunenbeste ogi ekartzen zixin etxeat, tokada hortan. Ba!

2.5. Xuriketa

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-001/012
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 00:07:10. **Bukatu**: 00:08:49

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- **Laburpena:** Arropak ontzi baten barnean sartzen ziren, gainetik errautsa botatzen zen eta ur egosia ere bai, jantziok zuritu ahal izateko.

Transkripzioa

- Soixu, eta xuriketa aipatu duxu.
- Eta xuriketak ere, bo lehenago ez zuxun eta orai bezala xuritzeko mekanikarik. Ordian nik ikusi dixit auzoan, gure etxen ez, gure etxen "lessiveuse"-aikilan. Auzoan ikusi dixit kuela, zurezko eta untzi bat, orai barrika, barrika bezala, orai ba mahatsain...
- Luzia.
- Luze bat, sobera gora gabe metra gorako bat bezala eta hartan ezartzen zixien xuriketak, eta gero hautsa, eta zakutan hautsa, eta gero hura, eta emeki-emeki puxka bat epela ezarri, gero beruago, beruago, beruago, hura erakin artio.
- Barnian.
- Barnian eta hura haikilan eta zera eta arrozatzen zuxun eta xuriketak, ta gero hak emeki-emeki ta berotziaikilan eta zikina jauzten zuxun eta gero joaiten zitxun erreka bazterrerat eta bokata latsatzera.
- Eta hautsa edo ezartzen zakoxun?
- Hautsa ba, hautsa, hautsa ezartzen zuxun eta hur berua ezarri aitzin eh!
- Ados.
- Ta hur, ta hautsak baitu potazak eta.
- Ba.
- Eta ez dakixut ikusi edo entsatu duxunez eta hautsa hurian trenpan ezarri eta eskiak eta diximeldurik eta ezartzen txi, horrek badixi eta zera, indarra.
- Ez nuxu entseatu ez.
- Ah, ez duxu entseatu? Ah bena harek eta harroarazten zitxin zikinak.
- Hori supazterreko hautsa.
- Supazterreko hautsa ba, supazterreko hautsak begiratzen zitxun hola.
- Ez zuxun deus ere sobratzen, eh?
- non, non, ez zuxun deus ere galtzen, eh!
- Ez, ez, hori batere, eh!
- Ez, ez, batere, batere, batere!

2.6. "Lessiveuse"-a-ren erabilerak

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/013
- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 00:08:49. **Bukatu:** 00:10:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- **Laburpena:** "Lessiveuse"-a erabiltzen zuten, arropak garbitokian garbitu aurretik zikinik handienak kentzeko.

Transkripzioa

- Eta gero berriz, gure etxen aldiz, baginixin aska bat, gu xantza bagintxun gure etxen, askak bazitxun bestenaz beste batzu errekarat joaiten zitxun, aska hartan eta mihiseak eta trenpatzen gintxin, gero xabonatzen eta

"lessiveuse"-ian ezartzen, ta "lessiveuse"-a hek oraiko [...] bezala zitxu, larguago ta goruago, eta gero hek bazixien erdian "arrosor" bat, lehen zola eta zola batian bazuxun, bospasei zentimetra goroxagot [...] bat bezala, baizxin zola eta "lessiveuse"-ain zer bat artian, ta gero hak bazixin tuiu bat petik goiti, ta "arrosor"-a kaskoan. Ta ordian han ezartzen xindien eta xuriketak xabonatuik, eta gero ezartzen xindien eta "lessive"-a, "la lessive de Saint Marc" edo gintxin usaia, haikilan ezarri.

- Ah, marka ona bada.

- Ta gero pian suia egiten, eta gero suia berotziaikilan hur hura, eta orai hurez betetzen gintxin eta gero eta xuriketa hek, bestenez eta erreko zitxun, hurez bethatzen eta gero hur hura berotziaikilan, burrustan eta gañeko "arrosor"-etik hur berua jiten zuxun, hur erakina, hak arrozatzen zitxin xuriketak eta hura ararazten ginixin oren bat bezala egosten...

- Ba.

- Ta hori bezperan egosaraziko gintxin eta gero biharamun artio pausatzero utziko, ta biharamunian latsatuko.

- Ah, soizu, ta gero latsatzen... errekan, ez?

- Ba eta batzuk errekan, nik gure etxen bagintxin aska, han egiten ginixin eta harrien gañian zafla ta brozatu ta badakixu ta gero hur hura bera ez galtzeko hartan eta zera trenpatzen zitxun gizonen pantalon eta ator eta...

- Trenpatu deitzen duzu...

- Hurian ezarri.

- Ah, ados.

- Hurian trenpatu han zikinak eta hant zizten ta gero hek ere broza ta xuritu ta kanpoan hedatu.

2.7. Garbitokiak

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-001/014
- **Iraupena**: 0:00:34. **Hasi**: 00:10:37. **Bukatu**: 00:11:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- **Laburpena**: Auzo bakoitzean bazen bat, baina jendeak banaka joaten ziren garbiketa lanetara.

Transkripzioa

- Gero bazena hemen herrietan hola latsarririk denendako, edo bakotxak bazixin bere etxean?

- Ba hemen gure kartierrian bakotxak guhaurena baginixin, bena Gamarten eta elizatian bazuxun gune bat hur bazterrian ere jiten zuxun eta familia bat beno gehiago jiten zitxun harat eta boketen laxatzera, ba.

- Eta zonbat kontu eta zonbat eh...

- Ah non, jendiak bederazka joaiten zitxun, ez baitzen gisa hartako eta zerarik.

- Bederazka.

- Bederazka joaiten zitxun egiten ba.

- Untsa duxu.

2.8. Xerri-gurina sendagaitarako

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/016
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:11:56. **Bukatu:** 00:12:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
- **Laburpena:** Kolpeak sendatzeko balio zuen.

Transkripzioa

- Eta gero begiratzen ginixin eta urin gazgabia ere, orai herziak eta badakixu berextian baduxu gantza, eta ordian gantza hartarik zuri puska begiratzen zuxun, eta gero ordian, eta noizbait kolpatze edo, edo bestenaz badakixu iratze kozkorra sartze edo, zuri hartarik gañen ezarri eta hak emeki-emeki hant eta huriatzen zixin eta aterarazten eta zera.
- Ah bai, eh? Soizu eta ze gauza kuriosa hori.

2.9. "Furoncle" delako sendatzeko

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/018
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:12:52. **Bukatu:** 00:13:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
- **Laburpena:** Ogia esnetan busti eta konpresa bezalakoak eginik, "furoncle"-aren gainean hauek jarri eta mina sendatzen zuten.

Transkripzioa

- Baduxu izen bat, "les furoncles", frantsesez "furoncles" tuxu, eskuaraz jinen ziadaxu ba gogorat. Ta hain, haindak berriz, eta egiten zuxun eta ogia esnian trenpatu eta zera kon.. zer bat bezala, konpreza bezala, eta hura han barnian, gañean ezartzen eta hak huntarazten zauxun eta xure eta minak.
- To, hori zera egiteko.

2.10. Sendabelarrak

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/019
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:13:22. **Bukatu:** 00:14:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
- **Laburpena:** Berak ez ditu erabili izan baina bazen auzoan emakume bat ondo ezagutzen zituen. Erabilera ugari zituzten.

Transkripzioa

- Eta gero hola minen soñatzeko edo eritasunen bat baldin bazen edo, eta bazinutena ziek usaiarik ziek belarren eta biltzeko.
- Ba, belarren, tisanegiliak eta ere egiten zitxun, bazuxun usu eta belarrak. Tilura're iten zuxun. Ta gero beste, beste gauza franko're.
- Eta beste belarrik ezagutzen duzia?
- Bon, non, nik eta hemen auzo bat ukan dixit eta ikeragarriko èna dixit.
- Ba.
- Eta hemen Ahatsan eh, auzoa eta hak belarrak ezagutzen zitxin eta biltzen zitxin.
- Xahar hori...
- Ba, adina ziina.
- Ah bai eh?
- Ba, ordian, usu-belarra, hura, tillura, eta gero bon, eta xarpota're marranta delarik, eztula delarik, inalazioniak egin edo bestenez haikilan eta zera, tisanak egin.
- Eta harek bazakixin ordian, eh?

2.11. "Ventouse"-ak sendagaitzat

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-001/020
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 00:14:06. **Bukatu**: 00:15:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
- **Laburpena**: Ziri baten muturrean kotoia ezarri, alkohez busti, su eman eta baso batean sartzen zen. basoa bizkarrean behin eta berriz pausatuz bronkitisak sendatzen ziren.

Transkripzioa

- Eta gero gu haurrak ginelarik, eritzen ginelarik ez zuxun orai bezala medikurat joaiten. Ordian ezartzen zitxun "ventouse"-ak.
- Zer zen?
- "Ventouse"-a zuxun baso batzu, ordian jendia eta hauspez ezartzen zuxun eta berriz eta holako xiri baten muturrian kotoiña estekatia zuxun, hura alkoholan bustia eta gero hari suia ezartzen zintxien eta basoak, basoain barnia haikilan berotzen eta jendeen bizkarrean gaiñian finkatzen zintxien horiek.
- A bai?
- Ta hura lotzen zuxun ta xure eta larria goiti ateratzen zuxun. Ta badakixu eta ordian eta azkar eta hartia xinelarik eta gorri franko eta viola aire eta hola, ta ba ta gero hura atxikitzen xindien eta ez baitakit zonbat denbora, orai ahatzea dixit eta gero hu... gero hura kentzen xindin pollikiño airea sarraraziz kentzen xintien ta xure brontxitak eta hola pasatzen zitxun.
- Bai eh?
- Ba. Hori eta...
- Holako gauza kuriosa etxin nihoiz ere...
- Ah ez duxu behin ere intzun?

2.12. Kataplastak

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/021
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:15:04. **Bukatu:** 00:15:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
- **Laburpena:** "Farine de laing" delakoa uretan hanpatu eta oihal batean hedatu ondoren lepoan ezarrita, bularreko gaitzentzat ona zen.

Transkripzioa

- Eta kataplastak ere ba. Hura berriz eta "la farine de laing", eta ez baitakit eskuaraz "le laing"-endako zer erraiten ahal den. Haria, haria...
- Ilea edo?
- Ba eta "le laing" baduxu pudra bat baduxu orai eta ogian ta're ezar... ogia're egiten duxu "à la farine de laing", kabaleer ere emaiten duxu jatera hartarik.
- Ados.
- Ordian, hura're hurian egiten xindien eta lodiarazten eta gero oihal baten gañian eta hedatzen xindien eta gero batzutan eta oraino eta azkarrago izaiteko [bustarda] pudra puxka bat farmazian harrapatzen xindien eta hura ezartzen xindien papoan, ta haikilan, haikilan xure bularrak laxarazten xintien.
- Soixu.
- Ba.
- Hori ere ba.
- Eta gero ezartzen...
- Zintzurraindako, ba!
- Ba, holako gatz berorik eta baliatzen zinuten?
- Lepoan, lepoan zera eta ze egiten gindien... ordian jan... edaten ginxin franko esnia eztaikilan.
- Ah!

2.13. Ron-aren erabilerak sendagai bezala

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/022
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:15:47. **Bukatu:** 00:16:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
- **Laburpena:** Eztarriko gaitzen kontrakoa zen, eta ura, olia eta azukreak nahasturik gorputzeko zizareentzat ere bai.

Transkripzioa

- Ba eta esnia eztaikilan, gero eta roma xortaño bat ere. Gero haurrak ginelarik zizariendako're. Zizariantzako berriz, ezartzen hura zukraturik, olio puxka bat eta roma.
- Roma?
- Roma ba.

- Zer da hori?
- Alkohola. "le rom".
- Ah, roma ba bistan dena ba.
- Ba eta hartarik edan eta gero hura edaten xixariendako.
- Ba, hori entzuna badixit ba, alkohola edaten zela...
- Ba, ba ta hura, zukria eta olioia eta romaikilan egina.
- Hori sendatzeko.

2.14. Gaixorik egon ondoren indartzeko sendagaiak

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/023
- **Iraupena:** 0:00:21. **Hasi:** 00:16:39. **Bukatu:** 00:17:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
- **Laburpena:** Arrautza gorringoa azukrea eta esnearekin jaten zen.

Transkripzioa

- Eta gero azkartzeko aldiz, jendia flako, badakixu eta eri egon eta hola azkartzeko, ordian berriz egiten zuxun arroltze gorringoa zukriaikilan eta esniaikilan.
- Soixu.
- Ta hura zera ta hararik edaten.
- Ta hola azkartzeko.
- Azkartzeko hori ibiltzen zuxun.
- Hori interesgarri duxu, eh?
- Ba.
- Pollita hori ere.

2.15. Ukenduak

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/024
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:17:00. **Bukatu:** 00:17:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
- **Laburpena:** Lakarrako seroren (mojek) egiten zuten bat erredurak sendatzeko balio zuena

Transkripzioa

- Ta gero ukendiak eta pomadak eta hola egiten zintien etxen edo.
- Pomadak, e be, nik ikusi dixit ene ahizpa etxen, orai etxen den hori, haurra zelarik [potregabeki] erori zuxun gasna egin eta, zenbera egiten baitzen, eta bertza hantik atera eta gero haurra ez dakixut batere nola gibelkatu zuxun eta haren barnerat erori eta gibel guzia egosi zixin. Eta ordian, Lakarran baitziren serorak, hak egin zixin eta lehenik gisia pausa... eta hurian trenpan ezarri pausatzer a utzi eta hain gaiñera... gaiñ-gaiñean

zen hur hura eta olioakilan pomada bat bezala. Ta haikilan zauriak eta pasa... sendatu zitxin.

- Hori ere ba.
- Ba.
- Ah to!

2.16. Aitona istorio kontalari

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/031
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:25:10. **Bukatu:** 00:26:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- **Laburpena:** Iluntzetan supazterrean aritzen ziren istorio kontatzen. Aitatxi zen horretan gogotik aritzen zena eta lamien edota sorginen istorioak ziren horietako batzuk.

Transkripzioa

- Eta doaikai goiz joanen zinten oha... ohera.
- Oherat ere ba eta supazterrian egoiten gintxun han eta badakixu, ordian eta denbora hetan be denak supazterrian berotzen eta ixtorio kundan eta ordian hemengo berriak frango ginazkitxun, aitatxi ezterenzubiarra gintxin, ixtorioa frango kundatzen ziena.
- Aitatxi nondarra?
- Ezterentzubiko.
- Ah, Ezterentzubiko, ta biziki ixtorio kundazalia ta.
- Orroitzen xira?
- Ah ba, ta nola, ba, ba, ba!
- Ia konda zaxu bakarren bat.
- Ba, ze nahi duxu konda dezadan.
- Ixtorioren bat orroitzen xira? Ixtorio polliten bat
- Ez baitakit ze kundatzen ahal nukeen pollitik hola.
- Ainitz ixtorio...
- Ba, hak ainitz baziakixun, anitz kundatzen zitxin ta haurrian hari beha egoiten gintxun.
- Ta zerren gaiñeko ixtorioak ziren?
- Ba lekuko ixtorio ta lehengo eta zeren, sorgin ixtorio ta lamin ixtorio ta...
- Hoitarik ba, eh?
- Ba, ba, ba.
- Laminik bazen?
- Basandera ta, ba ta sinisten zixin, eta badakixu? Basandere horien eta ixtorioak eta're ta.
- Eta sorgin kondu eta biltzen zirela eta hola?
- Ba, ba, ba, ba, ba.
- Biltzen zirela eta dantz... dantza egiten eta hola.
- Ta zera're, andere batzu're ta zera ta hortza, zeraikilan eta, orraze eta urrezkoekilan eta zera egiten eta.

2.17. Salbatoreko ganderailuaren istorioa

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/032
- **Iraupena:** 0:00:46. **Hasi:** 00:26:35. **Bukatu:** 00:27:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- **Laburpena:** Salbatoreko ganderailua Mendibeko herrira jaitsi nahi zuten baina puntu batetik behera idiek ezin zuten gehiago tiratu ganderailuak Salbatoren egon behar zuelako.

Transkripzioa

- Gero beste gauza bat ere baduxu, istorioa're, gero ez dixit nik biziki sinesten hori eh! eta orai orai joan eta Salbatoreko eta ganderailua so... airatuko duxu. Salbatoren baduxu ganderailu bat.
- Errazu, errazu ba.
- Eta ordian ganderailu hura nahi zixien Mendibeko elizarat beheiti jautsi, -Ba.
- Eta hura beheiti jaustera etseatzen zitxun bena gero gunee batetik beheiti ez zixin... ez duxu arribatu, eta idi pareak ez zixin tiratzen ahal.
- Ez eh?
- Ez.
- Eta ez zixien beraz ukan batere.
- Ez, Salbatoren behar zixin egon. Eta gero baduxu... Salbatore baita kapera bat; ez dakixut izana xiren.
- Ba.
- Ordian hain gaiñekalde hartan baduxu kapera ttipiño bat.
- Ba.
- Ta han baduxu eta zer bat, saindu baten ba zer ttipi bat, portreta bat.

2.18. Bithiriñeko istorioa

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-002/001
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:00:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- **Laburpena:** neska bat soroan ahaztua zuren aitzurrutsaren bila joan zen eta norbaitek "deabruak eramango al hau" esan eta hala egin zuen deabruak. San Salbatore otoiztu zuen eta deabruak hantxen utzi zuen.

Transkripzioa

- Orduan erran duzu ganderailuaina.
- Ganderailuaina eta gero berriz, eta Salbatoren. ordian eta ze errain dut Bithiriñan, eta arto biltzen ari izan zitxun eta ego... etxe batetik, eta gero arto xuritzen hasi zirelarik eta haitzurutsa eta badakixu eta artoen tiratzeko eta zer hura alorrean ahatzea zixien.

- Ba.
- Eta ordian egin zixien eta norbaitek behar ziela haren txeka joan.
- Bai.
- Eta gero, ordian eta nehok ere ez joan nahi eta denak eta neska bat eta ba hura joain zela. Neska hura joan zuxun harat eta norbaitek erran zixin eta hantik partitu zelarik, eta "debriak eremain aal hu", eta ordian debriak neska hura har eta ekarri zixien ta gero Salbatoren pasatzian, Salbatore eta otoiztu zixin ta ordian debriak han finkatu.
- Soizu, beraz Salbatore horrek badixi...
- Ba, ixtorio; ixtorio, ixtorio hori bazuxun.

2.19. Lehengo eguberriak

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-002/004
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:02:43. **Bukatu:** 00:05:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak
- **Laburpena:** Gauerdiko meza entzuten zuten, eguberriako kantak kantatzen zituzten, ohera baino lehen ogia txokolatearekin jaten, ondoren zapatak ezartzen eta hurrengo egunean Jesus haurrak opariak ekartzen zituen.

Transkripzioa

- Eta bon lehenago ibili gira erraiten eguberri...
- Eguberri eta hoitan gu haurrak ginelarik, eta eguberri bon, alegerak ziren zeren eta guJesus haurra eta badakizu, sinestia bazen izigarri, Jesus haurrak gauzak ekartzen ziela ta dena.
- Jesus haurrak ekartzen zien.
- Ba ta gauzak eta pentsa ordian bon, sekulako otoitzak egiten gindien eta ez gindien pitsik ukaiten galdegiten ginielarik, ez baitzen ukaiten ahal ere.
- Hor duxu, hor duxu!
- Ta ordian denek zapatak ezartzen gintxin han eta gero eguberrian eta atzetan afaiten gintxun, ta gero afal eta joaiten gintxun Gamartetik Lakarrarat denak gazte guziak elgar besoz-beso kantuz, eguberriko kantutan, han gauerdiko meza intzun eta berriz eta gure etxetik Lakarrako elizarat baxun hiru kilometra; ta ordian gauerdiko mezatik landa hal-hala Jiten gintxun eta gero etxera jin eta gero xokoleta; ordian xokoleta hun bat egiten zuxun
- Ah bon.
- Xokoleta ogi gorritiaikilan, ta burra, hura burraturik eta hura jaten gindixin.
- Ados.
- Eta gero oheratekoan, zapatak ezartzen eta gero pentsa biharamunian jeikitzen gintxun airez aire, ordian ardurenian eta iranja bat eta berriz eta Jesus haurra xokolatezkoa eta bizpahiruna eta "couleur", "crayon couleur"-ak, ta gero baginixin kusi batzu eta Izpuran eta hek baizuten gehiago gauza, ordian hen eta hek liburiak eta berri-berriak baitzuzten, hen liburu batzu eta ukaiten gintxien, gu [okastatiak] gintxun eh!
- Bon, bon, bon, eta orroitzen zirea zer kantatzen zen ordian, zer kantu ziren eta?

- Eh eguberriko, oraiko kantu hok berak. Ah ba, ba, ba.
- Beraz horiek kontserbatu txu.
- Horiek kontserbatu txu ba, ba, ba, eguberriko kantiak llehenago, beti berak txu.
- Eta gauerdiko meza.
- Ba, ba beti gauerdiko meza gauerditan ba, ilunpeka joaiten gintxun.
- Eta ordian eta ze presenta, ze opari ekartzen zauzien Jesus haurrak, ze presenta, ze ukaiten zinuten eguberriz?
- Ba erran dauxut iranja.
- Iranja?
- Iranja eta Jesus haurra xokotezkoa bere xapaten barnian eta gero eta bizpahiru eta "crayon de couleur" eta badakixu kolorezko zerak, lapitz horietarik eta gero liburu bat edo beste.
- Ta kontent.
- Ta gu kontent ginen, Jesus haurrak ekarri baitzien.
- Beraz ziek ez zinuten erregerik edo Olentzerorik edo ez zen hola.
- Non, non, non. Olentzero, Olentzero Jesus haurra zen. Eta Olentzero're orai da eh! Zonbait urthe hotan hasia bakarrik.
- Hemen lehenago ez da holakorik izan.
- Gero, gero "Papa Noël" jin zen, ta ba.

2.20. Santibate

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-002/005
- **Iraupena:** 0:00:21. **Hasi:** 00:05:15. **Bukatu:** 00:05:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua
- **Laburpena:** Gazteak moxorrotu eta kantuz ibiltzen ziren etxez etxe. Gero bildutakoarekin ostatuan afaria egiten zuten

Transkripzioa

- Eta gero Santibate ere bazen hemen, ez?
- Ba ihauteriaz eta. Ba egiten zitxun eta gaztiak eta're beztitzen eta gero hek etxeetan ibiltzen zitxun ta gero xerri puska batzu ta hola, ta gero ostatutan jaten zitxien.
- Ta kantatu ere bai, ez?
- Ba kantuz artzen zitxun.
- Kantak orai bon, bertsiak eta hola, ez?
- Ba, ba, ba.

2.21. Kongregazioak

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-002/006
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:05:36. **Bukatu:** 00:06:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kongregazioak
- **Laburpena:** Kongregazioetan sartuak ziren neskek ezin zuten dantzarik egin eta horma gainean besteei so egoten ziren.

Transkripzioa

- Eta gero ihauterietan hemen egiten zena zer bait, dantzarik edo...
- Ya, gure denboran oi ama, gure denboran, oraino, oraino, nik xantza bat ukan dixit eta ez bainute kongregazionian sarrarazi.
- Ah bai?
- Ene eta ene, nik, nik eta xantza ukan dut, ez niz kontre... kongregazionen sartu benan ene aitzinagokoak urte... bi urte lehenago komunioa egin zutenak, hek eta egiten ziren eta ofizio zer bat egiten zuten eta ze errain dut, mantelin xuriak ta gero eta xingola bluia eta Andre Mariain eta medallaikilan ta gero hek eta elizan ere hek zitxun kantariak eta gero hek ez zixin yantzan ari izan behar.
- Gaizoak.
- Ta ordian gaixoak neskatoak plazan eta batzuk yantzak artzen zitxun eta yantzn artzen ez ziren horiek urrun jarri bester so.
- Ah gaixoak, eta ziek dantza egiten
- Hala, denbora hola zuxun.

2.22. Lehengo oinetakoak

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-002/010
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:11:49. **Bukatu:** 00:13:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- **Laburpena:** Eskalapoinak erabiltzen zituzten, abarkarik ez, espartinak bai, eta kloskak ere bai. Espartinagileak baziren Irisarrin eta Larribarren.

Transkripzioa

- Eskalapoiñak, ene aitatzik egiten zitxin eskalapoiñak, berak etxean.
- Bai eh, harek bazakien.
- Ba ta eskalapoin ttipiño batzu, ta gero ordian gizonek eskalapoiñak, eskalapoiñak eta lastoaikilan eta eihaurzten zitxien, ta gero galtza motzak jaunzten. Galtza-notza zuxun, badakixu, eta zango... zangosagarra eta gibeletzkilako haikilan eginak, gero zolan yeus ez zixien, hutsak.
- Ah, soixu.
- Botak geroztik jinak txu.
- Gero abarkak edo nola erraiten duxu hori? Hori oske horiek erabiltzen irenak lehenago? Larruzkoak eta?
- Abarkak?
- Abarkak zeindako erran nahi duxu hori?
- Hori, oskiak.
- Zapatak?
- Larruzkoak, hola gero lokarriekin...
- Ah, guk ez dixiu ibili.
- Holakorik ez duzie ibili.
- Guk ez dixiu.

- Espartinak gehio?
- Guk espartinak, espartinak ibili txiu, espartinak.
- Ados.
- hetarik ez dixiu, hetarik ez dixiu ibili. Ta gero guk kloskak ibili txiu, eskolan ta're kloskak. Ordian kloskak zitxun eta zapata goitiko batzu bena zola zura zuxun.
- Ados.
- Zola zura zuxun, ta kautziak eta han eta iltzatiak, kautzi o zeraikilan.
- Eta espartina egiten ibiltzen ze... zuxun hemen jendia?
- espartina, jendia espartinak ibiltzen gintxin.
- Eta egiten?
- Egiten non, Garazin ez dixit ezagutu, Irisarrin bazuxun esprtingilia. ta gero Larribarren, Donapaulerateko bide hortan bazuxun beste bat.
- Hemen ez.
- Ez, hemen berian ez nuxu orit.

2.23. Aste santua

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-002/011
- **Iraupena**: 0:00:45. **Hasi**: 00:13:21. **Bukatu**: 00:14:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Erljioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Aste Santua
- **Laburpena**: Aste santuan ezin zen lanik egin, otoitzerako garaia zen.

Transkripzioa

- Ta gero aste saindia. Aste saindia nola izaiten zen. Zer serietatia, ez?
- Oh, aste saindia heben eta ostegun saindutik eta bazko biharamun artio ez zuxun behi-uztartzen, eh?
- Deus.
- non, non, non, non.
- Jendia ostegun sainduz joain zuxun meza nagusirat, eta gero eta atsaldian etxen egoin zuxun denbora hartan ardurenian ostegun sainduz eta lur-sagarren ozin kentzen artzen gintxun, eta ostirale eta ibiakoitzaikilan ez zuxun eta kabalrik uztartzen zuxun eta...
- Lanik ez.
- Non.
- Otoitz egin.
- Otoitzeko zera zuxun, eta bisita zer egiten eta otoitzeko egunak txun.
- Ta konfesatu.
- Ta konfesatu ta kominiatu ta hola ba.

2.24. Lehengo elikadura

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-002/014
- **Iraupena**: 0:01:19. **Hasi**: 00:17:45. **Bukatu**: 00:19:04

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura
- **Laburpena:** Gaztainak, salda, babak, patatak, kalabazak jaten zituzten, eta denak pozik.

Transkripzioa

- Batek lehenago, salda ta gaztaiña jaten zuxun eta esnia edan eh!
- Ta fini.
- Ah fite gero fini.
- Eta aski.
- Aski eta jendia berdin untsa zuxun. Ba, gero lehenago ibiltzen zuxun anitz ilaar ereiten zuxun artoan.
- Bai eh?
- Ba, anitz arto landan, ilar saltsa ta're jaten zuxun etxeetan, ilarrak eta lursagarra, patata frango're egiten zuxun, alorretan kuia frango egiten zuxun, gero zerriendako, zerrien bazkatzeko ta're, badakixu lursagar eta beterrabak eta.
- Ba, bon, bon, bon.
- Ba, eta etxeko gauzekilan bizi gintxun, sagarra're bo nik eta gure etxean, Gamarte menddian, animaleko sagarzionia're bazuxun, ta nik ikusi dixit urtia eta buru batetik bestera sagarra jaten etxeburutik, kontserbatu Jondonibanez, ba maiatz, Jondonibane sagarra egiten zitxun, udare sagarra eta gero negu sagarrekilan, hek kontserbatzen zitxun hermeheriain gaiñian edo ganerrian lastoain gaiñian ta negu guzian sagarra jaten gintxin etxekoak ba.
- Eta ez zinten aspertzen.
- Non. Gaztaiña eta gero intzaurrak.
- Ba.
- Intzaurra, eztia, gaztaiña ta gasna.
- Ta gasna.
- Ba gasna, beti ausarkian ere bagintxin gasna.

2.25. Landareak etxea babesteko

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-002/016
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:20:20. **Bukatu:** 00:21:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- **Laburpena:** Lore sorta bat jartzen zuten etxeko atean, eta elorri zuria berriz etxeko izkinetan abereak babesteko

Transkripzioa

- Gero erran baituzu, orroitu niz, Donibane egunez, Donibane bezperan egiten zinutena ziek surik eta hola? "Saint Jean".
- Ah non, hemen, hemen ez zuxun usaiarik.
- Ez zuxun usaiarik?
- ez, ez, ez dixit ikusi hemen.
- Eta bazinutena usaiarik nola... landare batzu, lore batzuen biltzeko...
- Ordian eta Jondonibane, nik orai ere giten dixit, Jondonibane goizetan, eta

egin buketa eta gero borta sartzian dilindan ezarri.

- Hori ba, hori bazen.

- Ba, hori bazuxun usaia hori, eta gero, hemen eta egin dixiu eta orai ez nuxu hun egiteko hori dena, lehenago egiten gindiena eta elorri xuria.

- Ba.

- Elorri xuria bildu eta gero [foltse] eta izkinetan eta ezarri xantzaindako eta kabaleen eta zeraindako.

- A bi, eh?

- Ba, elorri xuria.

2.26. Heriotza errituak

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-002/017
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 00:21:14. **Bukatu**: 00:23:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak
- **Laburpena**: Bere ama hil zelarik, kanpoan sua egin zuten. Emakumeak zapi beltzeekin eta gizonak banda beltz batzuekin joaten ziren hiletara. Dolua hiru urtez gordetzen zen.

Transkripzioa

- Eta ziek bazinutena usaiarik etxen norbait hiltzen bazen kabaleer eta erraiteko? Edo erleer...

- Ez nuxu, ez nuxu ohit, bena ni ohit nizana, ene ama zena, nik zazpi urte nintielarik nik ama galdu dixit.

- A bai? soizu...

- Bai, eta gero ohit nizana enterramendutik landa etxerat jiten baitziren eta apaidien egitera, ordian ez baitakit ze otoitz batzuk eta egin zutela badakixut, eta gero kanpoan sua egin zutela.

- Suia.

- Suia ba.

- Doikai zerbait erran...

- Hak ere, hak ere bazixin bere zera, zerbait.

- Hori ez dixit entzun.

- Hori hemen bazuxun. Orai harrapa xinezake norbait, xahar batzuetarik, egiten zena, nik haurrian hori ikusirik orit nuxu.

- Ikusi duxu. Gero...

- Eta gero errain dauxut denbora hartan, ordian eta emaztiak eta're enterramendutarat joaiten zitxun animaleko kapa batzuikilan eta dena kukuturik.

- Gaizoak.

- Eta gizonak berriz eta banda beltza eta besoan. "brassiere" bat eta beltza besoan, eta gero berriz dolia atxikitzen zuxun eta, hiru urte.

- Gehio sufritzeko.

- Gehio sufritzeko, eta errain dauxut, ni ttipia nintxun eta zazpi urte, ene ahizpak oraino ttipiago, eta guk ere urte batez beltzez bezti eta gero eta zer, kola xuriño batekilan, eta ene ttanttak eta denak beltzez bezti eta gizonak berriz eta palto eta zerian bazixien eta banda beltz bat ezarririk.

- Ba.

- Oraino ordian sofrikarioa baduxu baño, eta aitzina eta iduri zauxuten ta

xu oraino gehiago matatzen xindutela xure sofrikario hartan.

- Gaizoak. Apaizek eta ordian bai baitzuten ordian boteria eta zera.
- Ba ta gero usai bat zuxun, eta gero jinkoak begira usaia galtzen eta ez baxintien egiten eta're.
- Bena bon, bederen bazen errespetia.
- Ah ba.
- Bederen morala.
- Ba moala bena hori bortitza zuxun.
- Ba, hori gehiegi.
- Gauza bortitza, ba.

2.27. Eskola kontuak

- **Hizlaria(k):** Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-003/002
- **Iraupena:** 0:04:21. **Hasi:** 00:01:02. **Bukatu:** 00:05:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- **Laburpena:** Eskolara gutxi joan zen, etxeko lanak egin behar izaten baitziren. Algeriako gerrara joan zelarik, apenas zekien frantsesik. Eskolako bidea oso pozik egiten zuten. Frantsesez zen eskola, eta euskaraz ari baziren zigortuak ziren. Kalkuluak egiten ikasi zuen, behintzat.

Transkripzioa

- Etxean...

- etxean, bai.

- Gero eskolarat, Ibarlarat?

- Eskola, Ibarlako eskolan ibilia, bai.

- Ta zer, zer orroitzapen duzu denbora haretaz, haur denboraz.

- Bo, haur denbora goxoa zen, bena ez gira eskolan anitz ibili. Etxen behar zen ari izan lanian, aitaren laguntzen. Ez zen oraiko tresnarik eta alorretan ta artzeko, behar zen behiek eta otsematia erraiten da, behar ziren eta lagundu eta aita, eta ordian, ez gindien, ez ginien eta eskolan denbora guti pasatu dut.

-Ba

- Eta ordian nik ez dut anitz gauza ikasi.

-Eskolako gauzetarik ez, bena etxaldeko gauzetarik bai eh?

- A ba, etxaldian ez dat nehork erakutsiko laborantxan ez deusetan, nik ikasi dut anitz gauza berdin etxen, eta berdin huna izain nintzan eskolatu banintz, nihaurek erraitia itsusi da bena buru huna ukana dut gauzen ikasteko, behatuta, hola, so egin eta, ez ixkiriatu ez deusetan, behatu eta.

- Ba bena gero ez baitzen usaia hori eskolan atxikitzeko haurren eta...

- Ez, eta hurrin ginen, eskola eta herrialat hiru kilometra joan ta hiru kilometra goiti. Bon ez gindien senditzen hori, bena eskolako denbora ez dut beste batzu bezala pasatu, ez etsaminarik ez deus ere pasatu, ez dut nik e holakorik. Ene, eta, nik e ikasi dutan frantsesa gehienena ene lagunekin Algerian.

- Aja, Algerian.

-Eta ba, eta denak kontraka erraiten nintien frantsesez, eta han lagunak erraiten zadaten "ez dik hola erran behar, ez duk hola erraiten hori". "Ie"-

ren partez "la" erraiten nien eta hola.

- Ba, hori gu bezala, gu bezala.
- Hola, ba.
- Eta nora joaiten zinten eskolarat.
- Ah ba, eskolarat huñez ba.
- Huñez?
- Huñez huñez, ez...
- Ez zaldian, ez astoan, ez...
- Ia, ia, ia! huñez huñez, eta libertituz jauztaka untsa kontent, bidian kontent, bidian beno kontentago ginen ba bidian, honekin, anitz aldiz eta tenorea joana ta gu hor xorika eta edo xipaka edo artzen ginden hur erreka horietan eta gero puni eskola ta, holako, badakizu, haur istorio.
- Ba, usu hola, eskolarat joaiteko partez jostakan ari.
- Bai, bai.
- Usu hori. Eta gero, punitiak eskolan ordian.
- Bai.
- Eta bon, aro huna zelaik bidia hun izain zen bena gero aro gaxtoa zelarik, eta elur eta...
- A ba, arrunt denbora txarra zelarik, ez ginden ez joaiten ez.
- Ez zinten joiaten.
- Aski gindien... estakuru ttipi bat aski gindin etxen egoiteko.
- Eta ziek kontent eskolarat joaiteko?
- Ez, etxen, etxen nahiago ba!
- Guzia frantsesez eskolan.
- Bai, bai, bai, bai. Ah ba ba, han, ah ba, han frantsesez zen ba! Ba, ba! Bai
- Eta... eta eskuaraz egiten baldin bazinuten punitiak zinten edo ez?
- Eh bo, ez ginden libro ez artzera eskuaraz. Ez ginen libro. Ah.
- Bazinuten punizioneik edo hola?
- Ba, ah ba, izaiten zen ba, ba.
- Zer konparazione, zer punizione bazinuten.
- Ba ez dakit honbeste, honenbeste eta hitz behar eta, berrehun aldiz ixkiriatu edo, ez dakit erraiteko.
- Puf! Ez zen goxo izain hori eh?
- Ez, ez! bena hola, hola zen, bena deuse... hantik atera ta gu elgarrekin eskuaraz ari ginen, ba, bistan dena, ba ez dut, deank, ez dut nik eskolan ikasia gauza haundirik, egia erran behar da, bena bon, lagunekin eta gero haatik eta horrengatik kalkuletan eta bon, ikasi dut adizionia, suztrazionia, eta divizionia ez, divizionia ez, eta multiplikazionia. Behartu baitzaat hori gero eta ene denboran, eta kabale bat honenbeste pizutan ze preziotan saldurik eta haren kalkulatzeko, ez nezaten tronpa.

2.28. Elizako kontuak

- **Hizlaria(k)**: Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-003/004
- **Iraupena**: 0:02:34. **Hasi**: 00:05:42. **Bukatu**: 00:08:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- **Laburpena**: Goizean mezara, bazkaldu eta ondoren bezperetara joaten ziren. Bitartean pilotan aritzen ziren gazteak. Oroitzen du bere lehen konfesioa zein izan zen. Penitentziak gogorrak ziren.

Transkripzioa

- Ziek nora zinuten... halako usaia gehiago joaiteko, Gamarterat edo...
- E... Ibarlarat, Ibarlarat.
- Ibarlarat.
- Ba, bai.
- Eliza ere han zinuten ordian.
- Bai, elizarat.
- Usu joaiten zinten...
- Ah ba ba, lehenago behar zen ibili elizan eh!
- Bai eh?
- "ou là là". Bazen ainitz basasaindu.
- Bai eh?
- Ez zaut inporta erranik ere.
- Ez, ez, ez.
- Orai eskas da beharbada, benan ordian sobera zen.
- Ba.
- Behar zen, eh? ikusten duzu? Goizian meza hamar orentan, eta etxerat jin, baskaldu eta berriz, atsaldian berriz bezperetarat.
- A bai eh?
- Bai ta gogotik joaiten ginden, badakizu zerendako? Lagunak elgarrekin pilotan artzen baikinden.
- A bai?
- Hura nik maite.
- Hori bai, ez?
- Bai. Eta apez bat zuzun ordian hemen Ibarlan. Apez bat bakarra.
- Ba.
- Aski, ez?
- Ba ba. Apez bat ba.
- Gero konfesatu eta hola..
- Ah ba ba! "ou là, ou là" ez ditut denak kundatu behar araz. Lehen konfesioa itsusia dut eh? Ez dut errain hura.
- Ez, ez, ez, benan erran nahi dut...
- Ez dut errain.
- Ez zela goxo izain konfesatze hori eta...
- Harritzeko konfesio, lehen konfesioa harritzekoa, benan ez dut kundatuko.
- Ez, ez, ez.
- Hain da itsusia.
- Ez duzu konfesatu bihar hemen e? hau ez duzu konfesionarioa.
- Ba, konfesionarioa bada hori ere, manera guzien arabera. Bena ez, eta hura beti atxikiko dut burian eta... ez da posible.
- Benan ez zela goxo izain norberain eta gauzen kondatzia hola persona arrotz bati.
- Ez, ez. Eta sustut, ene lehena.
- Ba, eta gero, untsa punitu apezak ere gero beharbada, ez?
- Ba, gertatu zaut ba hori, gertatu zat, ene auzo baten ezteietan, eta ezteiliarra, ezteia eman ta, hantxe elizain erdian belauniko puni, eztei denbora guzia, ba!
- Eta segur, egungo egunetik ikusirik izain zirela inportantzia gabeko gauzak.
- Bistan dena!
- Ordian bai bena...
- Bistan dena, bistan dena, bena apezak eta nahi gintien desohoratu bere gisan, hola.
- Eta bon, eta beste, zuk ze ezagutu izan duzu...

2.29. Apezak gelariari kantatutako bertsoak

- **Hizlaria(k)**: Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-003/005
- **Iraupena**: 0:02:41. **Hasi**: 00:08:16. **Bukatu**: 00:10:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Ohiturak eta bizimodua » Kantak
- **Laburpena**: apezak gelariari kantatutako bertsoak latinez eta euskaraz.

Transkripzioa

- Meza latinez edo eskuaraz ere bai.
- Denetan, latina ta eskuara.
- Hatsarrian latina beharbada ta gero...
- Bai, hatsarrian latina, bai.
- Eta gero eskuararat noiz igan zen apezpres?
- Banuke segur baño ixtorio pollita kun...
- Ba errazu.
- Egiteko, bena kantuz da hura.
- Ah, errazu kantuz.
- Nahuzu egitia?
- Ba, ba, ba, errazu.
- Eh be, hau da eta apeza hamarrak eta erditan, igande goiza, hamarrak eta erditan, behar zien meza eman.
- Bai.
- Eta ihizlaria zen izigarri.
- Ba.
- Eta ihizirat partitu zen igande goizaikilan, eta hamarrak eta erditarako jin zen halere bi eper hilik.
- Ba.
- Eta hek nahi zitien gelariari prestarazi, ta gelaria mezan zen, ta prefazioan igan zien bere burian konpreniaraziko zakola eta behar zitiela prestatu eperrak eguerdiko. Hala nola hasten den.
- Ba.
- Latinez eta eskuaraz da, eh?
- Ba, ba, ba, errazu ba!
- "Dominus vobiscum, et con spiritu tuo,
per omnia secula seculorum, amen.
habemus a dominu,
dignu me iustu me,
pere dignu me iustu me sicume salutari"
haurra Maria kokoratzeko,
ahantzi zautan oixtian hiri erraiteko,
eper kapoil pare bat badu borta gibelesko musetain barnian erratzeko,
emak otoi behar den oligoa lerdentzeko,
ermeherian nun sosa erosteko
biperum, perexilum, per Cristum dominum nostrum.
Santus, santus, santus, apeza kantuz,
betterra xixtuz,
andere serora zeĩnu korda ezin harrapatuz, amen.
- Biziki ona! Holako gauzak behar tziu bildu ba!
- Latina eta...

- Eskuara.
 - Eskuara.
 - To! Biak! Bazitzun holako apezak, ihizlariak eta ez?
 - Araiz, ba! eta nola! egunaz eta gauaz ere bai ordian hemen, guria segurik. Gauaz, egunaz, eperka ibiltzen zen, ta gauaz pulinaka.
 - Bai, hori bai e, segur! Guzietarik harrapatzen e? Gauza ainitz ihiztatzen ahal baitira, eh?

2.30. Lehengo otoitzak

- **Hizlaria(k)**: Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-003/006
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 00:10:57. **Bukatu**: 00:12:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- **Laburpena**: Ohera joan aurretik arrosarioa errezatzen zuten.

Transkripzioa

- Eta oroitzen zirela egiten zintuzten otoitz zunbaitez edo... hoietarik guti ukan duzu zuk?

- Ah, otoitza ba, araiz, egun guziz eta hebentxetan aitamekilan behar zen gau guziz egin arratseko otoitza.

- Ados [...] Ilabur da erraiteko edo?

- Ez, ez ahatzia dut, ez dakit, ez, ez, egiten zen agur Maria eta horietarik eta...

- Arrosarioa beharbada?

- Ba arrosarioa, arrosarioa.

- Hori zazpiretan?

- Eh?

- Zazpiretan orai?

- Ze zazpiretan?

- Atseko zapietan?

- Ah bo, auhal eta letxe

- Ah, auhal eta.

- eta hanbesteetaradino trebe ziren adinetakoak, aita ere bazazkien eta, nola erraiten zen? "Kyrie eleison, Criste eison, Criste audinos" horiek bazitien lehenagoko zerak, ba izigarriko liferentzia da, ez da gehiago holako zerik, orai hariztu...

2.31. Musulmanak ala kristauak?

- **Hizlaria(k)**: Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-003/007
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 00:12:02. **Bukatu**: 00:13:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Beste erlijio eta sinesmen batzuk

- **Laburpena:** Algerian erlijio musulmana ezagutu zuelarik, bere buruari zein ote zen egiazko erlijioa galdetu zion. Asko jaitsi da fedea.

Transkripzioa

- Ba, aise, sobera, sobera, ta orai batere, orai batere ez da...
- Hori da gertatzen.
- Ez dakit zoin den xuxena. Ni ibili niz eta... kurritu niz anitz eta Algerian ikusi nielarik eta araben eta erlijionia, harritu nintzan eta zoin den, nihauren burian ari izan nintzan zoin da xuxena, heena ala guria.
- Ba.
- Hek otoizten zuten ikusten zutena, iduzkia.
- Ba.
- Eta guk otoitzen dugu bestek erranik, intzuten duguna, Jesus hau, Jesus huna, ordian nihauren burian niz artzen zoin da xuxena.
- Ba.
- Hala, horiek, ene buriari hori, eta kestione hori finkatzen nien, ordian, beti, beti hola pasatu da, eta orai ikusten dut halere, Eskual Herri huntan, gure denbora, gazte denboratik azkar gibelerat joan dela istorio hori.
- Ba.
- Hala.
- Beharbada sobera bortxatu delakotz.
- Ez dakit, ez dakit.
- Ba.
- Ez dakit, hola.
- Eta hola.

2.32. Xarmegarria zira

- **Hizlaria(k):** Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-003/013
- **Iraupena:** 0:00:47. **Hasi:** 00:18:29. **Bukatu:** 00:19:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kantak
- **Laburpena:** Emazteari abesten dio.

Transkripzioa

- Bai.
- Orai bigarrena duzu ments. Bakar bat oroituko duzu.
- Eta emaztiari buruz, hortxe aitzinian baitut.
- Ez dugu ikusten bena hor da.
- Xarmegarria zira
eder eta gazte
ene bihotzak ez du
zu baizikan maite
bertze zenbait bezala
ote zira libre
zurekin ezkontziaz
dudarik ez nuke.
- Bon, plazer izain du intzutiak.

2.33. Iruten ari nuzu

- **Hizlaria(k):** Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-003/017
- **Iraupena:** 0:00:42. **Hasi:** 00:24:13. **Bukatu:** 00:24:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kantak
- **Laburpena:** Iruten ari nuzu kanta

Transkripzioa

- Eta gero zien etxen emazteak eta artzen ziren zera egiten, hariain egiten?
- Bai.
- Hariain egiten eta hola.
- Ez, ah, iruten.
- Iruten. Ez hemen ez dut ikusi hura. Ez. Iruten ari nuzu kilua gerrian.
- Nola, nola da?
- Iruten ari nuzu
kilua gerrian
ardura dudalarik, ardura dutalarik
nigarra begian
ardura dutalarik
nigarra begian.
- Edarra hori ere. Horiek non ikasi tuzu? Aitari ikasiak?
- Ba, lehenagoko kantiak dira horiek ba, ba, ba.

2.34. Bere casette-ko kantak

- **Hizlaria(k):** Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-003/019
- **Iraupena:** 0:02:53. **Hasi:** 00:31:08. **Bukatu:** 00:34:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kantak
- **Laburpena:** Gerratik etorri eta ezkondu egin zen. Haurrek ere kantatzen ikasi zuten eta casette bat atera zuten. Bertako kantak kantatzen ditu. Xiberotar batek egin zituen.

Transkripzioa

- Eta gero hunat jin zinen eta ordian e deia beste bizi bat, ez? Ezkondu eta eginen zinen.
- Bai, bai. Ah bai, gero, gero eta ni berrogoita hemezortzian jin gibelerat eta hiruetan hogoian esposatu. Bai.
- . Ordian hobe, ez? Emaztia ondoan ukanik.
- Iduri.
- Hobe bai, ez?
- Haurrak ukan eta haurrekin kanturako...
- Bai.
- Zaletasuna edo afizione hori ekarri dizie.
- Bai, bai, bai, ekarri dute, ba.
- Kaseta ttipi bat ere atera zintuen.

- Ah ba, eta arrakasta haundia ukan diina.
- Ah bai, haundia, izigarria, izigarriko arrakasta ukan zien.
- Kantatzen ahal duzia horko kanturen bat.
- Hor ageriko da liburua, eskiain, eh?
- Ah! Nola da, jiten denian herriko bestak, holako zeait, edo nola da?
- Kazeta hartako kantiak eta ba, ez ditut zera, biga eginen tut, bi bertsu, lehen zerainak.

Egun betia moda berri
 arrimatzen gira hori
 bermaturik eskuarari
 hiruak gira kantari

Aita-seme et' alabak
 mendian sorturik gira
 maite dugu sorlekia
 ta eskual herri guzia

Aita-seme et' alabak
 mendian sorturik gira
 maite dugu sorlekia
 ta eskual herri guzia

Kantatzen dugu kantatzen
 guretako, zirentako
 kantatzen dugu kantatzen
 gure eskualdun nortasunarentako.

- Ba, eta horiek ziek asmatiak?
- Eh?
- Ziek asmatiak?
- Ez, hori xiberotar batek egina za... egina zadan hori.
- Airia ere bai?
- Bai.
- Denak hak eginak ziren. Eta galdegin nakon, kantu bat hola, eta egin zadan, hantxe, Angelun da, bizi da gizona oraino. Kantaria zen gizona bera ere eh! Latxikana zien izena, Eskiulako.
- Ah to!
- Bai, bai, hala.

2.35. Amaierako hitzak zirtoka

- **Hizlaria(k)**: Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-003/025
- **Iraupena**: 0:00:37. **Hasi**: 00:43:23. **Bukatu**: 00:44:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak
- **Laburpena**: Amaierako hitzak.

Transkripzioa

- Bon egin dugu aski.

- Ba inposilez ba!
- Inposilez ba eh? Bon bon, finitzeko zer nahi zinuke erran? Finitzeko. Bururatzeko.
- Ba ez dakit ze, ze ze esperantxa duzu, agian ez zula bildu hori galduko.
- Bai, ez? Orai denek badakite hola.
- Ni berriz jiten bazira ez nizala berriz istorio kondatzen hasiko, eta orai zure maxina biltzeko!
- Hori da, bon, untsa da ba.

3. Ekonomia eta industria

3.1. Eremu librearen eta okupatuaren arteko irin kontrabandoa

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-001/011
- **Iraupena**: 0:00:49. **Hasi**: 00:06:21. **Bukatu**: 00:07:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Ekonomia eta industria » Kontrabandoa
- **Laburpena**: Alemanek okupatutako eremuaren eta eremu librearen artean tranpak egiten zituzten garia ehotzerako orduan.

Transkripzioa

- Gero xuriketa ere aipatu duxu.
- Ah, ta ba, ta gero ordian irina're, gerla denboran eta, ordian kontrabandak zitxun.
- Ah, hemen ere bai, eh?
- Ba, gu, ordian gu "zone libre"-tan zuxun Gamarte ta Monjolose "zone occupée"
- Monjolose deja "zone occupée" eh?
- Ba, ba, ordian ere hortan bazuxun xikana, badakixu eiharekila ta're ta ogia egiteko, irinain egiteko ta.
- Eta eiharekila ez zuxun problemarik ukan "zone occupée"-n?
- Ba, nik ez nuxu ohit nola egiten zuten, gure etxerat jiten zuxun eta Madalenatik eta zerak eh ba Puxulu jiten zuxun, ordian hura izigarri maite ginixin eta karrosa biz... bi edo lau erroteko karrosa batian ta bi zaldi kuxkulekila ta badakixu animaleko xintxilekila ta hak ekartzen zixin balirinak, zaku irinak.
- Ah, soixu
- Ba.
- Ah to!
- Ze pollita, eh?
- Ba!
- Ta ordian hola egiten gintxin, ogiak etxen egiten.

4. Baserria

4.1. Zerriaren aprobetxamendua

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex

- **Erref:** GAM-001/015
- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 00:11:11. **Bukatu:** 00:11:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- **Laburpena:** Noiz hiltzen zen, tripakiak errekan garbitzen ziren, dena aprobatxatzen zen.

Transkripzioa

- Gero haragia ta altxatzeko, eh kontserbatzeko?
- Haragiain kontserbatzeko, ordian eta zera, xerriak hiltzen gintxin, xerria, gure etxen egoiten zuxun xerri andana bat ere hiltzen zuxun.
- Eta noiz?
- Ta hori abenduan, abendua. Abenduan hiltzen zitxun eta ordian xerriak hil eta tripakia errekan ikuzten zuxun, zeren eta ez zuxun yeus ere galtzen ordian, herziak eta denak biltzen zitxun odolaik tripotain eta egiteko, ta gero lukainkak eta denak. Ez zuxun eta xerriain pitsik-pitsik galtzen.
- Deus ere.
- Begiratzen zuxun eta pixa estria bera ere.
- Hori ere bai.
- Hori ere begiratzen zuxun, eta hartan... xaude, ze ezartzen zuten? zer egiten gindien hartan ere.

4.2. Erratzak egiteko erabiltzen zirenak

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/026
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:19:50. **Bukatu:** 00:20:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
- **Laburpena:** Ilarra eta marmaroa erabiltzen zituzten.

Transkripzioa

- Eta gero, eta zera, eta ilaarria aldiz, eta "la brouillère", ilaarria hori berriz biltzen zuxun, haikilan eta egiten zitxun izuzkiak, izuzkia edo erratza edo...
- izuzkia?
- "oui".
- Ah, ez nixin nihoiz entzun hori.
- Ez duxu behin ere intzun?
- Ze pollita izuzkia. Hori ilaar, ilaar...
- Ila... ilaarriaikilan, hura mendian... hura mendian biltzen zuxun.
- Ba.
- Eta gero berriz, sukaldeko ta hor finago izaiteko, etxean egiten zuxun, ereiten marmaroa.
- Ah, hori zer da?
- Marmaroa, hura eta artoa bezala, hostoa... artoa beno hosto finagoa, hak ekartzen zixin zer... adar luze batzu, gero hek ere, hura ere izuzki egiteko. Hura're etxen eta ereiten zuxun eta etxen egiten zitxun denak, ez zuxun yeus ere erosten.
- Bazuxun aski lan lehenago, ez zuxun lan presatia.
- "non" eta nasai, denak... denak etxeko gauzekilan egiten zitxun.

4.3. Argizaria egurra argitzeko

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/027
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:20:50. **Bukatu:** 00:22:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- **Laburpena:** Egosi egiten zen, zintzilik ezarri eta lehortu, ondoren gelak argitzeko erabiltzen zen. Erratzaren antzeko tresna bat herabiltzen zen argizaria hedatzeko.

Transkripzioa

- Eta errain dauxut zera're, etxan egiten zuxun lehengo, eztia biltzen zuxun etxean, eztia.

- Ba.

- Erlik ibiltzen zitxun, eztia egiten zuxun, eta eztia tinkatu ta ezko hura're egosarazten zuxun hurian, egosaraz eta, zaku batzutan eta dilindan ezar ta hura pasatzen zuxun, bi hariekilan untsa tinkatuz, ta gero ezko hura hurain gaiñian ezarri, txabal-txabala txukatzen zuxun, eta gero hura biltzen gintxin, eta hurtarazten eta gero bola batzutan hur txorta bat ezar ta hartan korda ttipiño batzuekila ezartzen ta gero han eta gogortarazten. Eta gero ezko hura baliatzen ginixin ganbarak eta zolak eta denak zilatzen zitxun eta ezkoaekila.

- Ezkoaekila.

- Ba, eta ezkoain hedatzeko ere bazuxun makil espresa bat eta beheian eta eh badakixu izuzki giderra bezala, eta gero beheian bazuxun bi plaketa hola, eta gero plaketa baño hola zabaltzen zuxun, ezkoa hain artian sartzen, eta gero hura hola mar... hala ibiliz eta haikila eta egiten xindien eta ezkoa hedatzen eta barnetan.

- Eta horrek baliatzen...

- Hori argitzeko bazt.... barnia garbitzeko, argitzeko.

- Ah, ados. Eta argitzeko erabitzen zinutena lino, liñu...

- Ba gero broza, gero brozaikila egiten gintxin. Gero ankoztika're etxan egiten ginixin. "essence de térébenthine" puxiño bat eta "essence de térébenthine" erosten zuxun, eta gero etxean ezkoa hurtarazten, "essence de térébenthine"-aikila nahasten ta haikila ankoztikatzen. Ba!

- Hori hola argitzeko eta...

- Ba eta

4.4. Xaboa ere etxean egiten zen

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-001/028
- **Iraupena:** 0:00:34. **Hasi:** 00:22:36. **Bukatu:** 00:23:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- **Laburpena:** Etxean egiten zen. Gurina eta errautsa nahasi, lehortu eta gero pusketan banatzen zen.

Transkripzioa

- Eta xabuna're ikusi dixit etxen egiten.
- Ah bai eh?
- Ba, xabunaindako aldiz, urin eta urinak eta baduxu gaua gizenak eta gero etxeetan, eta gero ez dixit erraiten ahal errautza ze potaza edo ze ezartzen zuten, eta hura horiek elgarrekilan, erakinarazten edo ze egiten zuten, eta aska batzutan eta ezartzen zutela, ta gero xukatu zelarik eta pikatzen eta mokor batzu egiten.
- Hori hola...
- gerla denboran ere ikusi dixit xabuna etxen egiten.

4.5. Irutea

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-002/009
- **Iraupena**: 0:01:08. **Hasi**: 00:10:41. **Bukatu**: 00:11:49
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- **Laburpena**: Burnizko iltzeak zituzten tresnekin artilea kardatzen zuten. Lakarran baziren iruten aritzen zirenak ere, haría egiten.

Transkripzioa

- Eta gero hariaren egiteko, be jantziak eta haria badakizu.
- Ba.
- Hariaren egiteko, zer egiten zinutena hola ellia egosi eta gero orraztu eta holakorik egiten zinutena, ardi-ilia.
- Ah, ardi-ilia heben, ardi-iliak hek ere xuritzen eta matalazak egiten gintxin etxean. Nik hemen, nik hemen eta badixit matalaza zera, itze batzu txu eta doblaturik, itze larri batzu, eta gero han ezartzen xindien ilia, eta gero hortan eginez, ilia harrotzen zuxun.
- Eta nola deitzen zen hori?
- Xade, iruin, iruin eta "attends un peu, comment on appelle ça?".
- "Cardeuse"-a frantsesez.
- "Cardeuse"-a ba, iru, iru, irutia, irutia.
- Irutia?
- Ba, irutia. Irutzen atzia ba. Ta gero bazuxun eta guk Gamarten, bazuxun Eliza-serora, hak egiten zixin berriz, eta holako xiri baten gaiñian ilia ezar eta iliak egiten zitxin.
- Halako gupil bat bazen, halako errota bat.
- Ba, ba, errota gabe're egiten zixin, eskiekilan ere zera egin eta pil, ta gero denboran eta gizonendako egiten zitxun eta galtzak eta galtza-motzak.

4.6. Artzainen bizimodua

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-002/015
- **Iraupena**: 0:01:16. **Hasi**: 00:19:04. **Bukatu**: 00:20:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

- **Gaia(k):**

Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

- **Laburpena:** Orain baino askoz ere abere gutxiago zen etxean. Artzainek oilo bat eramaten zuten mendira, baratzea ere egiten zuten. Uda guztia han igarotzen zuten. Eurek Oragatera eramaten zituzten ardiak.

Transkripzioa

- Gero kabaliak orai beno gutigo izain ziren.
- Aisa aisa gutiago. Ya, ordian ehun bat ardi baxindien, ehun ta hogoita lau-bost ardi baxindien pollito zuxun.
- Gero borturat eremaiten zinuzten?
- Ardiak ba, bortura joaiten zitxun ta artzaiña're gaiñian egoiten zuxun.
- Artzainak ere bai.
- Ba.
- Ta han bizi...
- Ba ta uda guzia han egoiten zitxun, ez zuxun orai bezala otoik eta're, etxetik eremaiten ziakoxien jatekoa goiti, ordian arto-irina emaiten zuxun taloak egin zitzan han.
- Ba.
- Ta xingrrak eta gero eta poxerri urineko puska batzu're eremaiten zitxun. Gero artzaiñak goiti joaitian eremaiten zixin berekin oilloa, ordian oillo bazka, oilloaindakako eremaiten zitxun gero hementik beheiti goiti joaiten zenak arto bihia eremaiten zixin, han oilloak bazka zitzan. Gero, gasna egiten baitzuten, gasna denborarako're eremaiten zitxun xerri ttipiak goiti, eta artzaiñek eta erraiteko moldian denek baratzia egiten zixien gaiñian, ta gero ahuntzak're bazitxien esniandako.
- Ta non egoiten zitxun, hor Behorlegi pe hortan nola du izena Aphanize?
- Aphanize ta ba eta gu aldiz Gamarte menddiko joaiten gintxun Iratin goiti, Oragaterat.
- Nora?
- Oragaterat. Okabe, Okabe ta Okabeko han zitxien, ba.

4.7. Baserriko lanak

- **Hizlaria(k):** Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-003/008
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:13:04. **Bukatu:** 00:13:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserria » Baserriko lanak
- **Laburpena:** Etxean denetatik zeogen. Batez ere arto-xuritzean sekulako festak egiten zituzten.

Transkripzioa

- Ordian, gero etxen lanian artzen zintela erran duzu.
- Bai.
- Eta zer bazinuten etxean, ze...
- Etxean denak bagintien.
- Denak.
- Ogia, artoa, mahatsa, beterrabak, lursagarra, baratzia, eta gero udan belarka, denak eskuz, denak eskuz, belar sartzen bizkarka, hola bizkarrian,

leratxunetan. Hola zen.
 - Lan pizua bena hola...
 - Eh?
 - Lan pizuak, ez?
 - Ah ba ba ba, benan ordian guk ez gindien senditzen hura, gazte delarik ez da senditzen. Eta gero artoak eta biltzen zirelarik eta atsetan xuritzen ta jendia bildu ta ogi joitiak etxeetan ta, pesta zen hori.
 - Ba, ta nola.

4.8. Gari-jotea

- **Hizlaria(k)**: Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-003/009
- **Iraupena**: 0:00:43. **Hasi**: 00:13:55. **Bukatu**: 00:14:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Baserria » Baserriko lanak » Garia
- **Laburpena**: sei behi parerekin ekartzen zuten etxera gari-joteko makina. Beti makinarekin egin izan du gari-jotea.

Transkripzioa

- Ogi joiteko maxina ezautu duzu zuk?
 - Ba, bo, bo, etxe... hebentxetarat jiten zen. Guk behar gintien hunat maxina haren ekartzeko bost-sei behi pare, badakizu zer den? Ta ba.
 - Anitz da eh?
 - Ba, anitz da ba, patar baitzen, ta animaleko maxina zen, eh? Etxe, sukalde hunen karra bezanbeste haundiko maxina zen.
 - Bai eh?
 - Ba. Animalik ez zien.
 - Eta horren aitzinetik ezagutu izan duzu ogi jotia zuk?
 - Ez.
 - Beti maxinaikilan ezagutu izan duzu.
 - Ah ba ba ba. Ta gero, gero jin ziren eta "moissonneuse batteuse"-ak eta... bena orai ez da nihun ere gehiago hori egiten hemen, ez da gehiago ogirik.

4.9. Etxabereak

- **Hizlaria(k)**: Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-003/010
- **Iraupena**: 0:00:49. **Hasi**: 00:14:38. **Bukatu**: 00:15:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- **Laburpena**: Ez zuten abere askorik. Etxerako nahikoa ekoizten zen

Transkripzioa

- Eta gero zer kabale bazinuten?
 - Behi eta ardi ta urde.
 - Anitz? nonbre haundia edo...

- Ez, ez, ez gindien ez nonbre haundirik. Hiruetan hogoita hamar bat ardi ta zazpi-zortzi behi, gero orai, geroztik eta guk egin dugu urde "elevage"-ak eta guziak egin tugu, horrekilan, emaztiaikilan eginik eta berrehun urdaitegiak, ez zen jostetan ez.

- Bena lehen etxerako doia, ez?

- Eh?

- Etxerako doia.

- Lehenago ba.Ez ginden bakantzetan joaiten ahal irabazi harekin.

- Benan goserik ere ez zinuten iragaiten.

- Ez, ez, ez, denak aseak hil tuk.

- Ah ba ba, hala hobe, hala biz, urte ainitzetan hala biz, baduzu zeit erraiteko?

4.10. Ardoa egiten zen etxean

- **Hizlaria(k):** Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-003/011
- **Iraupena:** 0:02:27. **Hasi:** 00:15:27. **Bukatu:** 00:17:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza
- **Laburpena:** Ardo asko egiten zen lehenago. brentsa eta beste zenbait tresna erabiltzen ziren ardoa egiteko. Beste etxeetara laguntzera joaten zirelarik, sekulako mozkorrak harrapatzen zituzten

Transkripzioa

- Alkolikaikilan, alkolikatuik, eta hola, anitz ano egiten baitzen.

- Ah bai? eta nola egiten zinuten anoa?

- Anoa, eta maha... delako... mahatsa biltzen, eta gero maxina batian xehatzen eta untzi haundi batetarat eta hartan erakitarazten, eta gero, eta zaz... bospasei egunen burian, erakitzetik gelditzen zelarik, barriketan ezartzen, hori berrikitar artio egin dut eh nik hemen, diela hiru-lau urte artio, araiz, ba.

- Eta, zer erran behar nauzun... baziena maxina horrek izen berexirik? Nola deitzen zen maxina.

- Ez, ez, ez, maxina horrek... "fouloir"-a zerten gindien. Ez dakit, ez dut...

- Brentsa?

- Eh?

- Brentsa?

- Ba, brentsa, eta hura mahatsain tinkatzekoa. Brentsa zen, mahatsain jusain jauzarazteko, beste gisan. Bai, hola.

- Eta mahatsain neurtzeko, ze neurri baliatzen zinuten, pinta edo ze... ze neurri, nola erran, kiloak erraiten da janaindako eta...

- Ba.

- Eta mahatsaindako, likidoaindako bazinutena neurri berexirik.

- Ez.

- Litroaz landa, honenbeste litro edo honenbeste pinta edo...

- Honenbeste pinta ba, ordian?

- Bazinuten beste izenik, hola?

- Ez.

- Erraiteko hori, zonbat ano. Kalkulatzeko.

- Ez, eta barrika batean baziren, barrikak baziren eta berrogoita hamar

botoilakoak, baziren ehunekoak, hiruehunekoak, seiehunekoak, hala, hola.

- Pintaka neurtzen zinuten, pintaka kontatzen.
- Ba, honenbeste pinta, ba. Bai, bai, seiehun pinta ta hola, bai.
- Hola, eta gero mahatsa egina zelarik, besta ordian.
- Ze egiten zelarik?
- Mahatsa, o anoa egiten zelarik, ordian...
- Ez, ez, ordian ez, ez zen, gehiago egiten zen arto xuritzetan eta ogi-joiteetan.
- Ah bai?
- Eta gero, primaderan, orai, ta mahatsak eta, mahastiak aitzurraikilan egiten ziren, eta ordian auzoetan aldizka ibiltzen ginen eta animaleko mozkorrak biltzen gintien arratsetan.

4.11. Alorreko lanak eta tresnak

- **Hizlaria(k):** Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-003/016
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:22:08. **Bukatu:** 00:24:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 - Baserría » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
 - Baserría » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- **Laburpena:** Sasoi baten orain baino lur gutxiago lantzen zen. Garia ereiteari aspaldi utzi zitzaion. Brabanta, area, trungua, basa-area tresnak erabiltzen ziren. Emakumeak alea ereiten ibiltzen ziren

Transkripzioa

- Eta gero, heben laborantxan eta artzen baitzinten, orai beno alor gehiago bazinuten, orai beno gari eta...
- Gutiago, gutiago.
- Gutiago?
- Bai.
- Oihan gehiago?
- ez, ez, guk e lur berriak eta egin tugu gero, etxalde ttipia zen eta haunditu dugu ta hala, "voilà".
- Eta... ogia orai ez baita ereiten gehiago, ogirik.
- Ez.
- Noiz utzi zinuten ereitia?
- Puf, ez dakit, ez du... badu bulta bat orai. Hemen ez du gehiago nehok egiten ogirik gehiago eta guk ez dugu artoa're egiten gero.
- Eta gero, konparazione, lurraren itzulikatze eta...
- Bravanta.
- Bravanta baliatzen zinuten.
- Bai, behi, behiekilan tiratuz hura, bi-hiru behi parez eta, hola.
- Ados, eta gero bazen beste, beste... ez baitakit nola deitzen duzien.
- Lurraren prestatzeko? ahia, ahia.
- Ahia.
- Ahia. Lurrain prestatzekoa, ba.
- Eta bazena beste tresnarik, beste...
- Eta trunkua erraiten zena, rulua, eta lurrain zapatzeko, eta gero, basa-ahia bazen lurrain harrotzeko, hola.
- Eta gero bazuzun beste bat hola hortzak hola zitina.

- Eta ba, basa-ahia.
- Ah, hori basa-ahia.
- Basa-ahia.
- Ados.
- Bai. Eta horiek guziak badira orai ere, benan traktorak tu tiratzen orai.
- Bai.
- Bai. Horiek denak lehenago eskuz.
- Denak eskuz, denak kabaleekin eta hola.
- Gero bihiaren zera egiteko eraiki... ereiteko.
- Artoain ereiteko?
- Bai. Hor ere bazinutena maxinan bat edo hola edo?
- Ez e hatsarrian ez. Eta auzoko emaztiak biltzen zien eta hola artzen ziren, ereiten. Ordian, ordian eta hori orit dut eta eleka ari ziren, ari ziren bezala, eta ahatzerik burrustaka abian zen lekiain gañen artoa, ordian hek, dena sutzen zirelaik, holako tufa batzu baziren.
- Gero... kasu.
- Ba.
- Bon, bon, hola.
- Hola, bai.
- Horiek etxaldeko aferak.
- Bai.

5. Lanbideak

5.1. Karearen erabilerak

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-001/025
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:17:50. **Bukatu**: 00:19:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Lanbideak » Antzinako lanbideak » Karobiak eta elurzuloak
- **Laburpena**: Berak ez du kare laberik ezagutu baina auzoan baziren. Alorrarentzat edota etxeak zuritzeko erabiltzen zen karea. Azken langintza honetarako, ihi landarez egindako sorta bat erabiltzen zen karea egiteko.

Transkripzioa

- Eta gisia etxen egiten ezagutu duzu zuk?
- Etxen egiten etxit ikusi.
- Hori ere...
- Ba bena hemen, hemen eta, hemen ene ustez, azkenik, ni Gamarten nintzlarik, azkenik, eta Erramun eta Negeluain etxen eginik izana den gisia.
- Ah bai, eh?
- Ba.
- Labia...
- Gisu labi bazixien. Bestez, bazitxun etxe guzietan gisu labiak, eh? Orai horko harri horiek denak, gisu egiteko, mendi hortako harri horiek, denak gisu egiteko harriak txu.
- Eta gero hasi zinten eta erosten.
- Gero hasi erosten.
- Eta zendako erabiltzen zuxun gisia?

- Alorrendako. Hartako, orai, orai ez duxu gehiago ogia egiten bena ogiaindako eta gisuari eta lurra hura huna duxu.

- Ah bai eh?

- eta lurrain, alorrain harrotzeko gisia huna duxu.

- Eta hormen eta xuritzeko, hortako ere bai?

- Etxea, etxeak eta gisiaikin xuritzen zitxun.

- Eta etxe eta ordian errain dauxut ba! Gure aitatzik eta ez zixin eta gisokoa, gisopa, badakixu? Gisopa erraiten zixin, gero ez dakixut nola den hala den izena, eta etxen xuritzeko egiten zixin eta zera, ihia, ihia badakixu zer den?

- Ia errazu!

- Ihia eta halako belar bat bezala da, hur eta bazterretan jagiten dena, logitu aire duxu, eta ba, eta ordian aitatzik egiten zixin eta [...] zixin lehenik eta su batetan itziak xehe-xehia landatiak, eta haikilan eta trat ttarra-ttarra-ttarra ihi mutur guziak eta egiten zitxin ta harroturik ezartzen. Eta gero hek estekatzen zitxin.

-Ba.

- Eta ingurian plantan pikatzen, dena plantan pika eta hura gisüa, gisu hurian egin eta murru-paretak eta harekila xuritzen zitxun.

- Orduan margo edo pintzel horiekin bena naturala.

- Ah, naturala.

- Ordian ihia horretarako ere...

- Ba ihia ere hartan paldiatzen gintxin.

5.2. Egurra lantzen du

- **Hizlaria(k):** Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-003/022
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 00:35:28. **Bukatu:** 00:36:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Lanbideak » Antzinako lanbideak » Artisauak
- **Laburpena:** Egurra lantzen du. Makilak, uztaiak, arrasteluak eta beste hainbat gauza eginik du. Labana erabiltzen du langintza horretarako.

Transkripzioa

- Gero makil egiten ere ibili izana zira. Makil egiten, makilak...

- Zer, bena ikasten? Ez...

- Ibili izan zirela egiten.

- Ba, ah ba, ba, ba. Hori ene pazionia da, ene gustia da hori. Maite dut artzia hortan.

- Eta nori ikasi zinakon?

- Nehori.

- Zuhaurek ikasia.

- Nihaurek. Nihaun baitarik ba. Hartako erraiten dut, ez dut eskolarik benan buria badut.

- Ba, ba, ba, ageri da!

- Ba, ez dut eskolarik, ez dut balio, bena, eta sobera, eskolan ibili banintz, aise eta izigarriko eskolatia aterako nintzen.

- Kasu emazu beharbada.

- Ta zuk ganibeta baliatzen duzu makilen egiteko?

- Makila, ba, ganibeta ta tresna ttipi bat dut, ez dut tresna haundirik ez.

- Ta zer eginak batzu, guzietarik, makilez landa ere baduzu gauza anitz egina zuk.
- Eta zerak e, bon, anitz gauza, eta ukan dut jestia, harraikin murru iten eta, bai, bai, bai, eta gero zurraikin delako eta usteiak, behien usteia erraiten da eskuaraz, badakizu zer den? Usteiak.
- Bai, bai.
- Usteiak. Joariain ezartzeko usteiak, ta beste anitz gauza, arrastelu ta tallu ta...
- Arrastelu zeri deitzen dakozie?
- Eta "voilà", belar biltzeko hori.
- Arrastelua.
- Ba.
- Ados
- Arrestelia erraiten dugu guk.

5.3. Karegintza 1

- **Hizlaria(k)**: Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-003/023
- **Iraupena**: 0:04:29. **Hasi**: 00:36:57. **Bukatu**: 00:41:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Lanbideak » Antzinako lanbideak » Karobiak eta elurzuloak
- **Laburpena**: Hegoaldeko baten laguntzaz karobian karea egin zuten. kareharria orgekin ekarri eta zuloa betetzen zuten. Ostiralez sua eman behetik eta ondoko asteazken arrats arte sua mantentzen zen. Txingarrek errea zela erakusten zuten. Festa egiteko aprobetxatzen zen. Karobia harriz estaltzeari karobia giltzatzea deitzen zitzaion. Hoztar bat zen hortan aritzen zena.

Transkripzioa

- Gero gisia bestia, gisia ere...
- Bai.
- Heben egiten zena?
- Bai, gisia egin dugu guk.
- Orroitzen zira egina.
- Ba, orit niz ba hortaz.
- Bazinuten gisu-labia etxen?
- Bai. Hemen bada orai ere.
- Orai ere ba, eh?
- Ba, han da, ez da, ez da hura desiran, ez. Ez da hurrin ez hortxe. Aldi bat egin dugu, hangua eta guk, bagindien eta ,ez dakit nuntik jina zen gizon hura, Exteban zien izena, zure alderdikoa zen nunbaitekhoa, eta semiakilan eta arrolatzen gira, Mauleko aldian bizi da eta Kontxitu du izena, Perez, eta hak bultarazi gintien horren aitak eta ene aitari eta gero hemen eginik gisu labian. Anitz anitz tona egin gindien.
- Bai eh?
- Bai.
- Eta nola egiten zen, konda zazu hori.
- e be, hori eta, bada espreseko eta gisu harria, eta guhauren eta pentze batian hantxe goraxeot bazen, eta hura atera gindien eta gero orge... orgetan, behiekilan ekarri, eta zilo hori bete. Ta ziloa hola ta gero hola

metan. Eta hari e ostirale batez eman suia eta petik.

- petik.

- Gau-egun ondoko asteazken atsa artio. Heldu baita, ostirailia, ibiakoitza, Igandia, astelehena, asteartia, asteazkena, sei egunez geldi-geldia erratzen. Eta noiz ikusten baitzen pindarka eta izigarriko izar pollitak ateratzen zitzazkon eta erria zela erakusten zienak, izigarriko eta su pollita ateratzen zen eta ordian, ordian erria zen.

- Pindarra zeri deitzen dakozu, suia [...]

- Ba, ba, ba. Izarrak bezala, pindarrak.

- Ados.

- Izigarri eta... Eta ordian hala.

- Gero kasu eman beharko zen ateratzeko tenorian, ez? Ez erratzeko.

- Ah ba.

- Zeren ta gisiak erratzen baitzien, ez?

- Ah ba, eta nola! Bena gisia erria zen, bena harri, harri, holako mokolak eta baitziren ezarriak, hek berdin-berdina osorik ateratzen ziren bena kasu ez zitien, ez zuten busti behar, eh? Euriak atzemaiten bazien, euri xortak ukaiten bazitin gañerat, hantzen zen eta gero zabaltzen.

- Ados.

- Bai.

- Eta harri ttipiak sartzen zinuzten edo harri handiak ere berdin.

- Ze, han?

- gisu labian ba.

- Harri haundiak.

- Haundiak?

- Hola, jasan ahalakoak.

- Ados, ados.

- Ez ttipiak ez.

- Ez, ez, ez, denetarik, alo. Ba!

- Gero petik suia emaiten.

- Bai.

- Beharko ziren horiek atxiki, ez?

- Bon, harritzeko da, zonbat, zonbat egur errerik, erratzen. Eta gau eta egun, gu loriatu ginen eta elgarrekilan eta su emaiten eta jan eta edan eta orit... oritzen niz eta hiruehun botilla ano eta aita zenak gau-egunetan edan zela, ogi ta gasna, ogi-xingar, eta beti han behar zen, segidan behar zen suia eman ta han ixtorio kundan ta oritzen niz e, hoztar bat zen eta hain...

- Zien aita. Ze etxetakoa?

- hoztarra zen eta gisu labia, zeren ta ez da aski gisia, harriain botatzia, behar zien, suiain lekia utziz, egin labe bat, ta hura murriz behar zen egin ta hura ez zakien eta ez zakiten nonahi, hola pia, eta hola gisu-labia errundan zen eta hak behar hola, holaxet zerratu, ta ordian.

- Ah harriz.

- Harriz. Lehenik hak behar zien egin, hak erran nahi du, izena du gisu-labiain giltzatzia.

- Ados.

- Gisu-labia giltzatzen zen, eta hori zakien gizona hozta-Lurokoa zen.

- Ah, Luro?

- Bai!

- Entzun dut ba, Luro etxaldia ezautzen dut.

- Lurokoa zen, bai.

- Ados.

- Eta haren alaba da orai hor etxen, etxekanderia.

5.4. Karegintza 2

- **Hizlaria(k)**: Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-003/024
- **Iraupena**: 0:01:57. **Hasi**: 00:41:26. **Bukatu**: 00:43:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Lanbideak » Antzinako lanbideak » Karobiak eta elurzuloak
- **Laburpena**: Lurpean zen karobia. Karea denetarako erabiltzen zen.

Transkripzioa

- Bai, bai, bai. ezautzen tzit ba Luro hola iraganaz, iraganik noizpait hola. Eta uste dizit hori, gisu-labia gero, gisu-labia egiteko harria ez zen beharko gisu-harria izan, beste harri klase bat beharko zien izan.
- Ah eta egiazko gisu-harria, badira hemen ba.
- Gisu-labiaren egiteko, zera, gisu-labia bera egiteko beharko zela beste harri bat, beste harri klase bat bestenez erreko zen.
- Ah bena gisu labia lurpian da, eh? Egina.
- Ah, ados.
- Lurpian da eh, kasik guzia.
- Ah bai eh?
- Ah ba, ba, ba.
- Ziek hola duzie eh?
- Ba!
- Ba guk ez.
- Ordian lurpian da, ta gero petik badu labe borta eta egiteko.
- Ados, guk ez dugu hola. Guk egina dugu harriz. Bena beste harri klase bat [...] bai.
- A ba, ez dut erraiten ahal harria zer zen. Hura ez dut erraiten ahal.
- Ados, benan lurpian baldin bazen... Bon, bon.
- Hola da.
- Eta denboran baziren biga're, baño hortxe da oraino're hor egiten ahal da hortan gisia, nik ez dut eginen behar den gisia hor, ta beste bat bazen hortxe, eta hunat pasatzeko bidian peko aldian bazen beste bat.
- Etxe huntan berian.
- Ba [...].
- Bi. Denboran, denboran. Ba.
- Ta gero gisia zendako baliatzen zen.
- Denetan eta alo... eta alor eta pentze eta guziendako izigarriko eta hunkaillu baliosa da, gisia ba.
- Eta hormen xuritzeko eta?
- Ba ta're.
- Horrendako ere ba.
- Ba, benan hemen joan direnak anitz hola joan dira eta hola lurretan ezartzeko, gu guhaurek denetan ezarri gindien anitz eta herri guzia izan zen xeka hebentxe behi orgekin eta hola.
- Noiz utzi zinuten egitia?
- Aldi bat dugu egin, eh?
- Ah, aldi bat duzie egin.
- Aldi bat, ba.
- Aldi bat duzie egin. Bon bon.
- Hola da.

6. Herria, azpiegitura

6.1. Etxea argitzeko baliabideak

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-001/030
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 00:23:35. **Bukatu**: 00:25:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- **Laburpena**: Lakarrako serorek egiten zituzten zirioak erabiltzen zituzten, petroleoa ere bai eta baita "carbure" deitu aparailu batzuekin ere.

Transkripzioa

- eta berriz Lakarran bazuxun eta emazte bat, andere bat, biga're ari izan dira, eta hek egiten zuten eta ezkoa xirioa eta elizarako ezko za... ezkoain egiten eta.

- Bai.

- Hek egiten zuten Lakarran berian eta egiten zuten.

- Hori bazuxun usaia hori elizarat joaitako ezkoaikilan eta...

- Ba ta gero nik eta haurra nintzalarik eta ez zuxun elektrikarik gure etxean. Ordian gure etxen eta, argia xirioaikilan eta egiten zuxun, petrolaikilan egiten zuxun eta karburaikilan.

- Zer duxu hori?

- Ta karbura hori zuxun, eta ez baitakit eta nik orai eta aipatzen baitute eta "schiste" edo...

- Ba

- Ari nuxu holako zerbait zitakeen zeren eta holako eta lur mokor bat bezala zuxun, ordian eta untzi batetn zuxun argiain eigteko apareilla bi partetan zuxun, ordian pian ezartzen zuxun eta pudra hartarik, eta gero gaiñeko partian ezartzen zuxun hura.

- Ba!

- Eta gero errobinet batetarik koteraka hura partiarazten zuxun eta hurra harri hari kuntra egiten zelarik, gaza jauzten zuxun. Eta gero bazuxun eta beka zer bat, beka ttipi bat, eta hartarik orai eta gaza zera duten bezala ttipi bat, gero hartarik eta argia ateratzen zuxun eta gero hari suia emaiten gintxin eta harek suia egiten zixin.

- Soizu, hori ere ba. Eta elektrikarik batere gabe.

- "Non, non", guk Gamarten eta berrogoita zortzian ukana dugu elektrika, "en quarante-huit".

6.2. Lehengo garraiobideak

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-002/021
- **Iraupena**: 0:00:48. **Hasi**: 00:26:28. **Bukatu**: 00:27:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Herria, azpiegitura » Garraioak

- **Laburpena:** Karrozan ibiltzen ziren. Mauleko postaria ere sarritan euren mandoan ibiltzen zen hara eta hona.

Transkripzioa

- Ta denbora hartan zaldi-karrosan ibiltzen ginen.
- Zaldiekilan, eh?
- Ba.
- Mandoa, gure etxen mandoa zen ta karrosa ta mandoak karrosa tiratzen ta hartan joaiten ginen, medikurat ere Donibanerat zaldi-karrosan joan.
- Donibanerat beti.
- Ba, ba.
- Usaia.
- Ba.
- Bon, bon, untsa duxu.
- Ta gure etxean eta gamartiarra eta pietuna, eta hura berriz e Beñat be norat joaiten zuxun, eta Mauletik Jiten zuxun kurrierra Gamarterat eta.
- Mauletik?
- Mauletik ba.
- Ta hura joaiten zuxun, ez baitakit norano joaiten zen, Donixtirat ala... ez ziadaxu iduri Maulen egoiten zela, ta joaiten zuxun kurrierrain txeka frangotan gure mandoa hartzen zixin. Ba.
- Hori ere ba.
- Hala lehengo denborak nola ziren.

7. Aisia

7.1. Lehengo festak

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-002/007
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:06:36. **Bukatu:** 00:09:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Jai-giroa
- **Laburpena:** Lehengo festetan akordeoia zen nagusi. Igande arratsaldetan Lakarran "Tourne-disque"-arekin ere aritzen ziren. Oinez mugitzen ziren, edo bizikletaz, mutilen laguntzarekin.

Transkripzioa

- Ta gero degizatzen zen jendia? Edo ordian ez zen holakorik.
 - Non, non, non, ez zuxunakorik. Ta gero, gero berriz, gu hasi gintxun yantzan ta're ilun eta ilun zeña joitian, eh be etxerat sartu behar ginixin lasterka, ah ba, ba, ba, fini fini ez zen eta ez zen eta gau eta blarik ez fitsik, eh! Ah non, non, non.
 - Ez orai bezala goizeko zortzietan.
 - Ez, ez, ez eta etxetik parti goizeko oren batian ta bestarat.
 - Ah ba, hori duxu! Eta zer egoiten zen, ze musika egoiten zen?
 - Akordeona.
 - Akordeona soilik?
 - Ah ba, ba, ba. Ba eta ederra duxu, nik beti maite ukan dixit.
- Akordeonaikilan eta guk hemen ukan ginixin eta errain dauxut, Frantxoa, donaixtiarra zuxun Frantxoa, hain denboran eta gero Beñat Galtxetaburu.

- Eta gero akordeoina bera bakarrik, ez zena panderorik edo...

- Non, non, non, ez zuxun, ez zuxun, non, non, gero jin txu horiek guziak.

- Horiek ez tuxie ezagutu hemen.

- Gure, gure gaztian ez zuxun holakorik egiten.

- Eta xirularik, ttun-ttunik, holakorik ez hemen.

- Ez.

- Hori gehiago Xiberoan.

- Hori gero ba, ta gero hemen ere hasi txu bena berantago.

- Ta xisturik edo gaitarik eta ez.

- Non, non, eta gero guk, haur, gaztiak ginelarik, haurrian eta bon eta ni esposatu artio're, eta igande guziz joaiten gintxun eta bezperetarart Lakarrarat, ta hantik landa seroretarat, eta gero seroretan baginixin eta "tourne-disque"-a bat neskatoak elgarrekilan yantzan artzen gintxun. Ba, dantzan eta kartetan eta...

- Hori igandetan.

- Igandetan. Ordian igande atsaldetan joaiten gintxun gogotik elizara, hola lakartar gaztiak eta gamartiarrak elgarretaratzen gintxun eta elgarrekilan jostatzen eta gero badakixu eta bide-herri guzia besoz beso artzen gintxin, ez zuxun oto bat pasatzen baldin bazen eta ez zuxun otorik eta're lehenago, non.

- Karroza eta...

- Eta norapait bestetarat joan nahi gindielarik eta ere, etxeetan bizikleta bat edo zuxun eta ordian eta lehenik bizikleta hartzen ziena hura zuxun bizikletan, bestiak "porteur bagage"-ian eta gero arrenyatzen gintxun muttikoekilan ta're, muttikoek ere bizikleten barran neskak jarririk eremaiten gintxien yantzan artzera.

- Ah bai, eh? Ah untsa hola eh!

- Horiek denak eta jostatzen gintxun.

- Ba.

- Ba.

- Hori duxu gauza sanoa.

- Sanoa ba.

- Ez orai bezala.

7.2. Baserriko lanak, festak eta auzoen arteko harremanak

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-002/008
- **Iraupena**: 0:01:40. **Hasi**: 00:09:01. **Bukatu**: 00:10:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Aisia » Jai-giroa
Baserria » Baserriko lanak
Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- **Laburpena**: Aitzurreak egiten zirenean edota gari moztea, biltzea, eta jotzea, eta baita arto moztea eta zuritzea ere, festa handiak egiten ziren. Auzoen arteko harremana askoz ere indartsuagoak ziren.

Transkripzioa

- Non, non, non, ta gero lehenago bazuxun eta bo, erraiteko moldian, lanian eta're jendiak akitiak eta ixtorio benan bauxun lehenik eta orai martxoan, egiten zitxun mahasti eta mahasti eta aitzurreak. Ordian auzoak

elgarretaratzen zitxun, besta egiten zuxun.

- Ba.

- Eta gero bazuxun, berriz eta ogi-epaitiak. Ogiak pikatzen zelarik, ordian ogi-landen ingurian eta paketaka ogien ezartzen, ordian auzoa biltzen gintxun.

- Ta ordian...

- Ba ta gero ogia sartzen zuxun, eta sabaira, gero ogi-joitia egiten zuxun, ordian batusa eta behi ta idiekilan edo zaldi-mandoekilan tiratu ta etxez etxe ibiltzen gintxin ta jende guziak etxez etxe ibiltzen zitxun eta ogi-joiten.

- Ah eta hori besta pollita izain...

- Pesta pollita zuxun ordian e jendia goxatzen zuxun, gero berriz artoa biltzen zuxun eta gero arto-xuritziak egiten zitxun.

- Ba.

- Ta ordian atsetan arto-xuritza joaiten gintxun auzo guziak lehenik gau batez etxe batetan, gero beste gau baten beste batetan, ordian han ere ixtorio kundan eta kantuz eta bazuxun, bazuxun auzoekilan ta're beste harreman bat badakixu?

- Ba, hori da.

- Beti, beti, beti auzoen, auzoen zera, [...]

- Familiako bezala, ez?

- Ba, ba, ba. Etxen zerbait baldin bazen falta edo joaiten gintxin auzorat.

- Lehemiziko gauza beti auzoa.

- Ba, ta errana bazuxun hobe zela eta jendakiekilan samur, auzoekilan samur beno.

- hori pollita duxu eh?

- Ba, lehenago beti auzoekilan untsa izaitia hobe zela.

- Zeren ta horiek baitziren etxe...

- Ba, ba, ba, ba.

7.3. Donibane Garaziko feriak

- **Hizlaria(k)**: Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-002/012
- **Iraupena**: 0:02:41. **Hasi**: 00:14:06. **Bukatu**: 00:16:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara
Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- **Laburpena**: FERIA mordoa egiten zen Donibane Garazin. Neskak kalean gora eta behera ibiltzen ziren mutilekin ligatzeko. Sekulako festak izaten ziren. Herri bakoitzetik autobusak gaztez bete-beteta etortzen ziren

Transkripzioa

- Eta gero...

- Gero eta bazuxun, gero gure denboran bazitxun, atzo eta erraiten nioxun eta neure alabari, "lehenago to feiran izain gintxun, eta lehengo denboran", ordian bazuxun eta feirak eta urtas feira...

- ah ba.

- Eta ihaut feira, pazko feira, eta mendekoste feira.

- Buf Garazin?

- Ta Garazin ba.

- Ta ordian eta gaztiak ordian ateratzen zitxun. Ta ordian, oraiko gazteek irri egin lezakexie, denbora hartan ibiltzen gintxun neskatoak besoz beso Donibaneko karrikan goiti eta beheiti ta mutikoak ere hala ta gero balera joaiten gintxun, eta Garatenian.

- Zer feirak, ez?

- Ta gustatzen gintxun hala.

- Zerak erran zinadaxun, hor bizi dena zera Manex.

- Manes Lanatua.

- Lanatuak erran zadaxun nesakoak egoten ziren neskatoak zubiaren ondoan leku baten hor, egoten zirela, neskak egoten zirela hor eta zubian leku baten, gero mutikoak...

- Mutikoak ere han pasatzen eta haikilan "bonjour" egin eta bi ele egin eta ba, ba. Ba, ba, ba, ta gero bestez plazan goiti ta beheiti ta gero mutiko batzu han harri kontra ta hekilan eleka ta...

- Gauza pollitak ba.

- Gero ez zuxun oraiko... non, non kanbio da ba.

- Eta Garazin feida non egiten zuxun?

- Ba ordian eta bazarrak jiten zitxun orai bezala, ta gero gazteria jende, jendia ateratzen zuxun.

- Leku ainitzetatik ez Garazin?

- Ba, ba, ba, Garazin etxe... Herri guzietarik. Ordian nk errain dauxut eta Donaixtitik jiten zuxun errain dauxut Donaixtitik bazuxun Castet karra, bazuxun Ithurralden karra, bazuxun Munuzetik kar bat, hori Ihurralde zera, gero bazuxun eta Ondartz eta Donapauetik, ben kar horiek zanpez betatzen zitxun gaztez.

- Bai eh?

- Ta gero Ezterenzubikoak bazixin bere karra ta beste herriek ere bazitxien beren karrak, ta guk hemen berian baginixin hori, hemen Hergaraen bazixien eta Bizkaitxipi karrak, ta horiek denek gaztiak eta biltzen zitxien, denak karretan joaiten gintxun.

- Jo, ze besta, ez?

- Ah, izigarriko gazteria bazuxun.

- Orai hila hori...

- Ba, ba, ba, ta gero ez zuxun alkohola ibiltzen e orai bezala e ordian.

- Batere, ez?

- Non, non, non, non. Gero oritzen nuxu.

- Sagarnorik eta're batere?

- Sagarnorik ere batere, Gamarteko bestaz eta oritzen nuxu eta soinu mutilek eta menta huraikilan eta grenadina eta horiek ibiltzen zitxun, gero limunada, ta gero hartako doia gero ta mutikoek gomitatzen ginuztelarik eta aperitifañ bat menturaz, holaxe, bestenaz non, limunada ta holkoikilan kontent gintxun.

- Holako gauzak.

- Ba.

7.4. Oihaneko lanak

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-002/013
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:16:47. **Bukatu:** 00:17:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

- **Gaia(k):**

Aisia » Mendia eta hondartza » Mendiko bilketak

- **Laburpena:** Auzoko batek egiten zituen haientzat egurrak, ikazkinik ez du ezagutu inguruan. Gaztaina-biltzen aritzen ziren

Transkripzioa

- Eta gero oihanerat ere joaiten zinten egur biltzerat eta hola?
- _ Oihanerat egur biltzerat, ba kotsia bena gure, ene etxean eta erdizka emaiten zitxin, han eta bazuxun presuna bat egiten ziena eta oihanan arbolak aurtiki eta gero hak egurrak egin eta ordian egiten zien egurren erdia haindako eta beste erdia guretako. Gero guk egiten gindiena gaztain biltzia.
- Ah hori bai, ez?
- Ba.
- Ta gero saldu ere bai edo ez?
- Ez gaztaiña frango biltzen gintxin eta gero urte, negu guzian etxen gaztaiñak jaten gintxin, eta gero urdeendako're gaztaiñak.
- Nola erran duzu, padera ez gaztain...
- Pade... paderan ba, lehenik bertzan egosten gintxin, gero paderan.
- Untsa, eta ikatz egiten ezautu izan duzu hemen jenderik?
- Ez.
- Hemen ez.
- Non, non, Hemen etxit ikusi, non, non.
- Gero doaikai gazten arbolak orai beno ainitz gehio...
- Ba, gehio gaztain eta bazuxun ba, ba, ba. Etxe guztietan gaztainak biltzen zitxun, ainitz gaztaiña egiten zuxun.

7.5. Festetako kontuak

- **Hizlaria(k):** Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-003/014
- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 00:19:16. **Bukatu:** 00:21:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**

Aisia » Jai-giroa
- **Laburpena:** Etxe guztietan aritzen ziren kantuz. Baita jaietan ere. Bere lagun baten istorio bat kontatzen du.

Transkripzioa

- Erraiten duzu lehenago kantuz artzen zintela abantxu etxalde guztietan.
- Bai.
- Bazela kanturako...
- Ah ba, lehenago anitz, lehenago anitz ari ginen kantuz, berdin etxen familian, aitaikilan ta, aita maite zin kantatzia, eta gero herriko bestetan ta, etxe inguriak egiten baitziren, ta herri... herrian, denak uñez eta goizian parti eta atsa artino bide guzian kantu orroaz elgarrekin besarka.
- Bai?
- Gaztiak, ba, hola zen. Eta hebentxetan gero, oritzen niz ikusirik: "badakixu? Bai ta...", ikastolari eman baitakote izena Erdozaintzi-Etxat.
- Ah bai.
- Bon, horgo eta apez-gei bat zen hura eta apez izan zen eta Mañex zen izena, eskolan elgarrekin ibiliak ginen gu.

- Ba, araiz. Egun hak laratan hogoita bat urte zuzken, Mañex hak. Hain anaiak, bazen eta Donaixtirat ezkondia, Tuiurrunerat. Izigarriko mozkortzalia zen eta ixtoria, eta zerak, besteen eskerniak egiten zitien. Hebertxetan oritzen niz, gure aita ta amain aitzinian eta arrunt asia, behereko etxean eta anitz eginak eta asea eta izigarriko eskerniugilia zen, hala, eta eskerniuka eta...

- Zer da eskerniu?

- Eskernia? Eta besteen eta besteek, besteek ze egiten zuten, hori da, nola erran behar dut.

- [...]

- Arrapostu emanez bezala, edo?

- Eh, ba, berak galde hitza eta berak errepostu.

- Ados.

- Eta erran baituzu Beñat eta izan dela zien zerian, hori Xurrutakoa da, Xurrutan da hori, Oihanarteko semia eta etxe hori erosirik hor. Ordian horgo nagusi xaharra hola mintzo zen eta noaiti galdegin eta: "Maia, Maia doaikabe, debria astapittoa hi!", eta hola, hola artzen zen eskerniu egiten.

- Zirika bezala, ez?

- Ez ditut ez hitz ederrak hor erraiteko benan...

- Gauza pollitak dira.

- Ez du inportarik, ez du inportarik.

- Horiek behar tzi bildu, beste guziak hitz dotoriak nik etzit behar eh deusetarako.

- Ez, ez, ez du, untsa da ba.

- Bon.

7.6. Bere kantari ibilbidea

- **Hizlaria(k)**: Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artzelus, Alex
- **Erref**: GAM-003/020
- **Iraupena**: 0:00:25. **Hasi**: 00:34:01. **Bukatu**: 00:34:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Aisia » Kultura » Musika
- **Laburpena**: Xiberotarrekin kantan ari izana da. Orain gelditua dute.

Transkripzioa

- Usu ibili izana zira zu xiberotarrekilan.

- Eh?

- Usu ibili izana zirela...

- Ah ba, anitz, anitz, anitz kurritu gira, bai. Eta ez du aspaldi gelditiak girela. Ene koiñata, emazte honen anaia zendu baita. Hartan gelditu ta bon, geroztik, aldi bat egiten duten denek ere, gero adina're abantzatzan, bena beti maite bistan dena.

- ba, ba, ba.

- Bai.

8. Politika

8.1. Alemanek lurraldea hartu zuteneko gorabeherak

- **Hizlaria(k):** Bizkaitxipi, Aña
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-002/020
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:25:03. **Bukatu:** 00:26:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945)
- **Laburpena:** Alemanak ingurua okupatu zutelarik ez zen nolanahi pasatzen ahal leku batetik bestera. Jaki zenbait eskuratzeko ere, txartel batzuk erakutsi beharra zuten. Senideek elkarren berri izan zezaten gutunak pasatzen ibiltzen ziren.

Transkripzioa

- Ohit nuxu eta alemanak eta Monjolosen zirelarik eta're badakixu, ordian eta bidian eta pasatzeko ta're barra bazuxun, ta baxindien "laisser passer" ta holako paper xuri batzu banda berde batekilan, ta hura behar xindien erakutsi ta ordian holako tenoretarik holako tenoretarat ez xinden bakarrik pasten ahal.

- Ze beldurra ez? Ze lotsa.

- >Ba, biziki eta gero berriz baxintien, jatekoaindako baxintien berriz eta holako karneta ttipiño batzu ta hartan tiketa batzu, ta tiketa hekilan xindien eta ukaiten hunanbeste xokoleta, hunanbeste zukre ta kafeta horiek.

- Ba eta...

- Eta gero berriz gure etxen badakixut eta irriskiak ibiliak tuztela denboran eta kurrierra eta gu "zone libre"-tan gintxun eta "zone occupée" ta badakixut eta bizikleta-gidoimen barnian edo arropen barnian ta're letrak eta badakixu, letrak beste alderdirat pasatzen, ta gero beste familiek ere bere, beren familien berrien ukaiteko ta.

- Bai zeren ta azkenian hori ez? Monjoloserekin eta beti ukain zintzen hori, tratu hori edo harreman hori.

- Ba, ba, ba.

- Eta egun batetik besterat, fini.

- Ba, ba, ba.

- Horiek hor ezarri zutelakotz hor muga.

- Ba, kurutxatzen gintxun beti, bena behar gintxin muga hartan paastu ta beti alemanen aitzinian pasatu.

- Ba, gaizoak. Horrekin, horrekilan ere orroitzen zira.

- Ba, hori ta, ba gaztia nintzan ta bena ez du inportarik, arrunt gaztia nintzan.

8.2. Algeriako gerran soldado

- **Hizlaria(k):** Negelua, Erramun
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Erref:** GAM-003/018
- **Iraupena:** 0:06:13. **Hasi:** 00:24:55. **Bukatu:** 00:31:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Politika » Algeriako gerra (1954-1962)

- **Laburpena:** Gogorra izan zen oso. Aita ere negarrez ikusi zuen. Bonba baten eztandatik libratu zen. Klase batzuk hartu zituzten eta ondoren hasi ziren gerran basamortuan. Jateko gauza txarrak zituzten. Bonbak nonahi ziren. Behin itzuli zen etxera, Baionako ospitalean egon ondoan. Luze zen harako bidea. Egunez bero handia zuten eta gauez hotza.

Transkripzioa

- Bon gero beraz, Algeriarat partitu zinen.
- Bai.
- Zonbat urtetan?
- e be, hogoita bat urtetan.
- Ah, gazte, ene adina.
- Hogoita bat urtetan. Bai, ta hantxe bi urte egon.
- Ez zen goxo izain etxetik partitzia eh? Jakin gabe norat abian zinen.
- "Ouh là là" ez dut sekula ikusi ene aita nigarrez, ordian baizik.
- A bai?
- Bai. Ta ba, gerlak, berak hamalauko gerla egina zien...
- Bai.
- Hamalauko gerla egina zien ene aitak, ta gero ikusten zien norat ari nintzan. Hogoita hameka mila jen... gelditu dira han e! Hogoita hameka mila gelditu dira.
- Frantziako jendeak.
- Bai. Ta ni're abantxu.
- Ba.
- Jauzi nien minan.
- Ba.
- Bonban.
- A ba? ukan zinuen?
- Ah ba, ba, ba. Nunahi baziren, finkatzen zuzten. Ta treiña jauzi egin zien, heldu nintzan etxerat eta bakantzetan ta bezpera atsian ene ondoan gizona garbitia beste batek, ta gero biharamunian, ni, ene buria berriz, hantxe.
- Ba.
- Etxerat ta izialdurak edo ez dakit ze, pixa egiten nien kafia bezala.
- Puf, ez zen goxo izain hura.
- Ah, bena horiek ez dira ahazten gero.
- ah ba, ba.
- Horiek ez dira ahazten eh? horiek gauza itsusiak dira.
- Honeste jende hiltzen ikusi eta.
- bo, bo, bo, bo, ez, ez da.
- Eta non izan zinten, leku ainitzetan Algerian edo?
- Bai, bai, bai eta lehenik eskola eginarazten dute, klasa erraiten da, eta hiru hilabete leku batian eta gero hantik eta arragaldegin baitzuzten hebentik eta rapeliak.
- Bai.
- Hekilan, hekilan egon ginen beste ez dakit zonbat denbora, arragal... soldadoka eginak, arragaldegin zuzten, gerla ari baitzen eta gizona eskas zen eta ordian galdegin zuzten berriz, eta hekilan egon ginen eta gero gu joan ginen eta arrunt saharalat, [...], arrunt, bai.
- Eta jateko eta ze ukaiten zinuten?
- A ba, jatekoa, bon, jatekoa ez zen eskas, ziminokia.
- Zernahi gauza, ez?
- Ez dakit ere zer zen. Ba ba, boatak eta boata horietarik.
- Gose anitz iragan duzie edo..
- Ez, goserik ez, ez goserik ez, ez dugu erran behar, ez dugu goserik iragan

ez.

- Benan irriskia bai, ez?

- Ba. Ah ba, ba, ba, hura hura hura minuta guziz irriskia.

- Bai, eh?

- Beste behin holaxet, eta... eta lagun kotsia, holaxet, eta xantza gindielarik barne batian ginen eta, hirian eta [...], puf gure erdirat, eta grenada, badakizu zer den grenada?

- Ba.

- Eta batek, hasi zen hura, hasi zen, ta erori orduko hartu zien eta kanporat botatu, bestañez garbitu behar gindien harek hantxe. Eta ba.

- Kasu emazu.

- Ba.

- Ba, ba.

- Eskual Herriari pentsatzen da ordian.

- Bai, ez?

- Ba.

- Zonbat makur.

- Eh?

- Zonbat makur.

- Bai, ah ba, ba, ba. Anitz, anitz, anitz. Anitz. Gizon gaztiak hantxe, zozokeria hango jende batzuri, zaintzeko eta holako kakolakeria, deus ere, balio ez zien istorio bat zen eta hala, hala, ze egin behar zen?

- Bena, untsa jakin gabe norat abian zinten joain zinten, segurki.

- Bistan dena. Gerla, eta beti geroztik hunat ari da, beti ari da nunbait, gerla, eh?

- Bai, bai, bai.

- Beti ari da, beti, hunbeste jende izan da hortxet.

- Ber leku horietan e?

- Ba.

- Horiek aski makur badizie.

- Ta ba.

- Ez ziren fite iraganen e, bi urte.

- Ez, ez, ez, ez dira fite iragaiten ez. Luze da.

- Eta arteka jin zinen hunat, etxerat, edo...

- Behin, behin.

- Behin?

- Behin. Eta gero egon nintzan hemen eta Baionako ospitalian, hiru hilabete, ene eta zerain garbitzeko, eta gibelerat joan gabe, hemengo, ene herri auzoetako, behorlegitar bat eta hek hil ziren han, bai, ez ziren... eta ni hara joan gabe jakin nitien hak guziak ez zadan ez plazer egin eni, eta hilak zirela hek jakitiak.

- Ba, zer lotsa, zer beldurra, eh?

- buf, ta gero luze zen bidia. Nik eman nitien berriz gibelerat zortzi egun.

- Zortzi egun harat joaiteko.

- Bai.

- Zeren ta zal... kabale treiñetan kurriarazten ginduzten. tukutu, tukutu, tukutu, trein zaharretan ba.

- Ta gero han ze egon zinten, desertian?

- Desertian ba. Desertian, eta desertian ziren, nunahi ezartzen zuzten eta delako bonbak.

- Ah bai, eh?

- Bai, nunahi.

- Beti kasu eman behar.

- Ah ba, ba, ba.

- Lo ere ezin lasai egin.

- Ah, non, uf, ez zen irri egiteko ez.

- Eta gainerat desertian bero izain zen.
- Ba, izigarri. Egunaz izigarri bero eta gauaz hotz.
- Bai eh?
- Bai, hori bitxia,
- Bai.
- Ta gauaz, gauaz eta anitz aldiz eta guardiako, goardia badakizu zer den?
- Ba.
- Behar nien hartu eta animaleko manta bat ezarririk, azal guzier beha, ez zen lokartu behar ez.
- Kasu eman behar e.
- Eta nola!
- Bai, bai, ez zen hori goxo izain ez.
- Ez eta aspaldi dut hor, hostia.
- Denak sofritzen, elgar hiltzen.
- Ah, ia. Gauza itsusiak dira horiek.
- Bai.
- Itsusiak, itsusiak.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-09-18

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com